

Papeški svet
za družino

•
ZAKON DRUŽINA
IN
ZUNAJZAKONSKE
SKUPNOSTI
•

Cerkveni dokumenti
93

Cerkveni dokumenti 93
Papeški svet za družino
ZAKON, DRUŽINA IN ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI

Papeški svet za družino

**ZAKON, DRUŽINA
IN ZUNAJZAKONSKE
SKUPNOSTI**

Družina
Ljubljana
200 1

CERKVENI DOKUMENTI 93

Naslov izvirnika: Conseil pontifical pour la famille, FAMILLE, MARIAGE ET »UNIONS DE FAIT«, v: La Documentation catholique 83, 18. februarja 2001, N 2242, str. 160-178. Prevod: Rafko Valenčič. Redakcija in lektoriranje: Adolf Mežan. Oprema: Lucijan Bratuš.

Zbirko CERKVENI DOKUMENTI izdaja Družina d. o. o. Urednik: Rafko Valenčič. Uredništvo: Trubarjeva 80, 1000 Ljubljana. Uprava: Družina d. o. o., Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, SLO. Za založbo: dr. Janez Gril.

Tisk: Tiskarna Ljubljana d. d., septembra 2001.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

265.5

ZAKON, družina in zunajzakonske skupnosti / [pripravil] Papeški svet za družino ; [prevod Rafko Valenčič]. - Ljubljana : Družina, 2001. - (Cerkveni dokumenti ; 93)

Prevod dela: Famille, mariage et "unions de fait"

ISBN 961-222-372-6

1. Pontificia consiglio per la famiglia. - I. Papeški svet za družino glej Pontificio consiglio per la famiglia

114405632

ZAKON IN DRUŽINA - POT CERKVE IN DRUŽBE

Uvodna beseda

Nekatera etična in družbena vprašanja, ki so sicer bila znana tudi v preteklosti, so dobila danes nove razsežnosti. Med takšna vprašanja sodi tudi množični pojav tako imenovanih zunajzakonskih skupnosti. Posamezni primeri so prerasli v množični pojav, dosedanja vrednotaje izgubila pomen, moralno neodgovorno obnašanjeje postalo nekaj vsakdanjega, splošno veljavna etična merila so odstopila prostor osebnemu prepričanju, ki ga družbena zakonodaja priznava kot uveljavitev osebnih pravic in podobno.

Z izrazom »zunajzakonske skupnosti« opredeljujemo zelo široko paleto družbenih pojavov, ki so v zvezi s človekovo družbeno in spolno naravo ter iz tega izhajajoči mi oblikami skupnega življenja. Kakor te skupnosti nastajajo iz zelo različnih razlogov, tako je tudi odgovor družbe na ta pojav zelo različen, odvisen od številnih osebnih, družbenih, pravnih, pedagoških, kulturnih in verskih dejavnikov.

Cerkev se zaveda, da gre za pomembno vprašanje, ki zadeva tako osebo kot družbo, njun razvoj in prihodnost. Zakon in družino sprejema kot Božjo ustanovo, ki ima posebno mesto v Božjem načrtu s človekom in človeštvom. V duhu svetopisemskega razodetja prepozna v zakonu in družini znamenje Božje ljubezni in navzočnosti, pa tudi nalog, kijih mora uresničiti. Skrb Cerkve za zakon in družino se izraža na različnih ravneh: o temje spregovorila na koncilu, v številnih dokumentih in izjavah, za vrednote zakona in družine se zavzema na ravni mednarodnih in družbenih ustanov pa vse do ravni župnije, cer-

kvenih skupnosti in same družine. Zdi se, kakor bi bila edina, ki si vztrajno prizadeva za priznanje in ohranjanje družinskih vrednot.

Družba priznava zakonu in družini posebno mesto med družbenimi ustanovami, kar je zapisano tudi v ustavah posameznih držav. Vendar ni vedno zvesta svojemu prepričanju in deklaracijam, še manj je dosledna v ravnanju. Zato je tudi v prizadevanjih v skrbi za družino neučinkovita. Vrednota zakona in družine je namreč etična kategorija, kije mogoče varovati in ohraniti z upoštevanjem etičnih načel. Ravno v tem je velika slabost in nedoslednost današnje družbe. Zato je razumljiv klic Cerkve, da morajo družbene zakonodaje prispevati svoj delež k ohranjanju te vrednote. Prihodnost družbe in Cerkve je odvisna od družine, ker je tudi prihodnost posameznega človeka v družino.

Toda vprašanje zunajzakonskih skupnosti ni prvenstveno in tudi ne samo vprašanje družbe in Cerkve. Prezrti bi bistveni vidik, če bi prezrti protagoniste dogajanja - mlade ljudi, kojih to stanje najbolj prizadene, in njihove družine. Kakor koli se že lotimo k raziskovanju in reševanju tega vprašanja, moramo reči, da so v marsičem, ne pa v vsem, žrtve družbenih dogajanj, zgrešene miselnosti in splošnega duhovnega ozračja današnjega časa. To je zajelo mnoge doslej katoliške dežele in okolja, verska občestva in družine, ki potrebujejo ne samo osebnih, marveč tudi skupnih naporov za rešitev tega problema.

1. Razlogi za ta družbeni pojav in naloge družbe

Zunanji videz nastajanja zunajzakonskih skupnostij pogosto zelo podoben, vzroki za to pa so zelo različni. Ne le zaradi znanstvene točnosti, tudi zaradi razloga pravičnosti je potrebno prepoznavati različne vzroke ali ozadja širitve tega pojava, ki ima v raznih družbenih okolišjih značilno podobo. Prva in dokaj splošna ugotovitev je,

da gre za skupno bivanje dveh oseb različnega ali istega spola, pri čemer je spolnost pomemben dejavnik; da so zunajzakonske skupnosti bolj ali manj trdne in stalne, kar se pokaže šele po določenem času; da nekateri zahtevajo, drugi pa zanikajo družbeno priznanje njihove zveze; daje v teh zvezah močno poudarjena težnja po osebni svobodi in neodvisnosti, kakorjo posameznik osebno doživlja; daje želja po potomstvu včasih bistvena, drugič pa brez pomena; da skupno življenje v večini primerov pomeni tudi skupnost dobrin ipd. Kljub tem navedbam gre za globlje razloge in dejavnike, ki sefiš osebe niti ne zavedajo, tako psiho-sociološke (privatizacija ljubezni, osebna negotovost, pomanjkanje odgovornosti, negativne izkušnje v družini in okolju, družbeni vplivi), ideološke (liberalno pojmovanje življenja, zavračanje družbene pristojnosti), ekonomske (gmotna nezmožnost zagotoviti službo, stanovanje, poroka starejših oseb), kulturološke (zlasti v deželah tretjega sveta, kjer prevladujejo močne tradicije inje v veljavi tako imenovani 'zakon po stopnjah', pa tudi v deželah s tradicijo, ki odstopa od krščanskih etičnih načel) itd.

Poznanje razlogov sicer ne rešuje teh vprašanj, vendar pa vsem prizadetim- živečim v zunajzakonskih skupnostih in njihovim družinam, odgovornim družbenim in vzgojnim ustanovam -pomaga, da bolje spoznajo stvarnost in laže iščejo (najdejo) ustrezno rešitev. Mladi, ki se pripravljajo na zakonsko in družinsko življenje, so tako pravočasno in na primeren način opozorjeni napasti, pred katerimi ne smejo bežati, marveč se morajo z njimi moдро in pogumno soočiti.

Posebna pozornost velja dejstvu, da mnoge države z neustrezno družinsko zakonodajo dejansko zanemarjajo zakon in družino in podpirajo zunajzakonske skupnosti, čeprav morda tega izrecno ne želijo. Izenačevanje raznih oblik skupnega življenja, tudi istospolne zveze, z zakonsko skupnostjo, zmanjšuje pomen zakona in družine, ju na neki način degradira in povzroča razkroj celotne

družbe. Z družbenim priznavanjem takih skupnosti in z njihovim izenačevanjem z zakonsko zvezo ni storjena ne prvim ne drugim nobena usluga: zunajzakonske skupnosti so poleg zmote, v kateri živijo, dobile še družbeno potrditev in oporo, družina, utemeljena na zakonski zvezi, pa je prenehala biti ideal, za katerega si morata posameznik in skupnost prizadevati. Tako so resnica in laž, dobro in slabo, umetnost in kič, ideal in zmeta izenačeni. To je znamenje, daje družba zavestno zavrгла vrednostno orienta_cyo ter prizadevanje za vrednote.

Poleg navedenih ugotovitev gre za vprašanje pravičnosti, kije temelj družbenega in občestvenega življenja. Ni namreč opravičljivo izenačevati dveh stvarnosti, družine in zunajzakonskih skupnosti, kine prispevata v enaki meri k skupni blaginji družbe. Prva, družina, gradi na naravnih osnovah, ko zavestno sprejema odgovornost glede stalnosti in zvestobe, rojevanja in skrbi za otroke, kar je njej sami in družbi u korist, druga pa ne sprejema in ne izpolnjuje te odgovornosti, marveč samo pričakuje, da ji bo družba priznala želeni status. Takšno ravnanjeje skregano z zdravo pametjo, ki mora biti vodilo človekovega osebnega in družbenega delovanja. Po načelu pravičnosti družba ne sme nasesti subjektivnim pričakovanjem posameznikov - v našem primeru, žal, vedno večjega števila judi -, ki od nje pričakujejo priznanje, ugodnosti in pomoč, sami pa ne vračajo enakovrednega deleža za njen skupni blagor. Zatoje dokument močan poziv družbi (mednarodnim ustanovam, državam, drugim ustanovam), naj z modro zakonodajo preprečijo nadaljnje naraš čanje števila zunajzakonskih skupnosti in tako zavarujejo dobrino zakona in družine. Čeprav se Cerkev zaveda, da tega pojava ni mogoče v celoti preprečiti, ga je še vedno mogoče omejiti ter tako zmanjšati negativne posledice.

V takšnem odnosu družbe do družine se kaže ne samo kršitev osnovnih pravic družine, marveč tudi določena privilegiranost zunajzakonskih skupnosti, ki le prejemajo, ne da bi hkrati prispevale svoj delež k skupni blaginji.

Takšno iskanje privilegijev s strani zunajzakonskih skupnosti oziroma zagotavljanje teh privilegijev s strani družbe nasprotuje načelu pravičnosti, za katero si morata posameznik in družba prizadevati, hkrati pa je velika škoda za družino, kije oropana dolžnega vrednotenja in spoštovanja ter varovanja in skrbi s strani družbe. Tako se ob istem primeru kaže zlo v dvojni razsežnosti: zlo rodi novo zlo, krivica pa izzove novo krivico.

2. Zakon in družina kot naravna in Božja ustanova

V razmišljanju in argumentaciji se cerkveni nauk ne sklicuje prvenstveno na zakon in družino kot zakrament, marveč kliče v spomin dejstvo, daje zakon (družina) neprecenljiva vrednota od začetka človeškega rodu. Po tem izvornem, prvotnem značajuje tudi zakrament zakona v primerjavi z drugimi zakramenti nekaj posebnega. V nekem smislu je to prvi zakrament, ki obstaja od začetka človeškega rodu; je znamenje Božjega načrta in Božje navzočnosti v ljubezni med dvema osebama, znamenje zaveze Boga s človeštvom. Teološke razsežnosti zakonske skupnosti pa so utemeljene na antropoloških prvinah, ki so razumljive vsakemu človeku. Ljubezen, tudi in predvsem zakonska, ni prvenstveno čustvo, marveč je iskanje druge osebe, pri čemer se osebe med seboj bogatijo in dopolnjujejo. V zakonu gre za medsebojno in celostno, duhovno in telesno podaritev dveh po spolu različnih oseb. Ta podaritev je hkrati izvor novega človeškega bitja. V istospolnih skupnostih, ki so danes vedno bolj pogoste in zahtevnejše glede njihovega družbenega priznanja in izenačevanja, teh razsežnosti ni. Skupaj živeče osebe istega spola, še manj pa otrok, ki ga takšna skupnost posvoji, nimajo možnosti za takšno bogatenje in dopolnjevanje. Moralno nedopustno je, da takšne skupnosti nastajajo premišljeno in načrtno ali celo ob pomoči družbe.

Na področju varovanja in promocije zakona in družine se lahko združujejo skupna prizadevanja vseh, vernih in nevernih ter drugače mislečih, ki iskreno delajo za blagor družine. Naravni temelji zakona in družine so za vse Judi enaki. Verajih dopolnjuje s tem, ko v družini- občestvo oseb - prepoznava podobo občestva Božjih oseb ter Kristusove ljubezni in zaveze s Cerkvijo, ko sprejema Božjo navzočnost in delovanje v človeški stvarnosti, kije tako dvignjena na raven zakramenta, kot znamenje milosti. Naravno hrepenenje dveh po ljubezni in edinosti ima v Bogu neizčrpen vir za svoja prizadevanja, pa tudi cilj, h kateremu je to hrepenenje usmerjeno.

3. Naloge družine, družbe in Cerkve

Cerkev in družba ne moreta ostati ravnodušni ob pojavu zunajzakonskih skupnosti. Enako velja za posameznike, za cerkvene in družbene ustanove, ki želyo sebi in drugim dobro, predvsem pa velja za samo družino, kije ob pomoči Cerkve in družbe prva odgovorna zase. To veja tudi v primerih, ko gre za ozdravitev od bolezni in stranpoti, u katere človek zaide.

a) Družina - Če more kaj združevati Judi, potemje to družina - skupna skrb vseh. Cerkev oznanja in brani njene naravne osnove v zavesti, daje ne le »človek pot Cerkve« (Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenik človeka, 14), marveč daje tudi »družina pot Cerkve« (Janez Pavel H., Pismo družinam, 2). »Družina pot Cerkve« v njenem nastajanju, ko otrokom in mladim govori o pomenu in vrednoti družine, jih vzgaja za ljubezen in pripravlja na sprejem odgovornosti, ko oznanja veselo oznanilo o družini in njenem odrešenjskem poslanstvu, ko družino spremlja na poti rasti, dopolnjevanja in posvečevanja, ji stoji ob strani v težavah in krizah, jo vsestransko podpira v njenih prizadevanjih v blagor same družine in celot-

ne družbe. Čeprav Cerkev veliko stori za družino, nikoli ne more reči, daje storila vse, kar bi bilo potrebno in mogoče storiti. Številni vzgojni programi, kot so verouk, občestva mladih, priprava na zakon, zakonska občestva, vzgoja staršev, pomoč družini v stiski in podobno, so premalo načrtovani in enotno zastavljeni, da bi bili učinkovitejši in družbeno odmevni. Vzgoja za odgovornostje izvedljiva na mnogih ravneh: v družini, kjer morajo tudi otroci in mladostniki sprejemati svoj delež odgovornosti za skupni, družinski blagor; v ustanovah (organizacijah) in občestvih, kjer sprejemajo odgovornost za mlajše člane in v duhu solidarnosti služijo potrebnim; v raznih družbenih in cerkvenih dejavnostih, kjer mlad človek spoznava svoje sposobnosti in se uči sprejemati določene naloge ter se tako usposablja tudi za družinske naloge. Videti je, daje družina v mnogih primerih nemočna pred izzivi sodobne družbe, v kateri živijo njihovi otroci, ki so bolj otroci svojega časa kot pa otroci svojih staršev. Čeje staršem še uspelo ohraniti lestvico vrednot u svojem življenju, to težko prenesejo na otroke, ki so pod močnim vplivom vrstnikov in javnega mnenja. Zaupanje in pogovor med starši in otroki, skupno iskanje odgovora na življenjska vprašanja, posredovanje izkustev, zlastipa zdravih vzgojnih izhodišč, utemeljenih tudi na verskem prepričanju, more dati ustrezen odgovor na ta vprašanja. Dejstvoje, daje na tem področju- podobno tudi na drugih vzgojnih področjih -pomembno imeti oporo v občestvu enako mislečih, čemur pripomorejo prijateljska občestva mladih in zakonska občestva. To velja tako za starše in vzgojitelje kot tudi mlade ljudi, ki stojijo pred življenjem.

b) Družba - S strani družbe so mnoga vprašanja, čeprav ne vsa, na deklarativni ravni dokaj uspešno rešena. Ko trdimo, da niso rešena vsa vprašanja, mislimo predvsem na vzgojne naloge, družbeno zakonodajo in ekonomsko pomoč, kijo družba dolguje družini. Vzgojna vprašanja so postala za družbo 'tabu', v katerega se komaj

upa posegati. Boji se, da bi se s tem vtikala v osebno življenje človeka in njegove pravice, da bi kakor koli vplivala na njegovo prepričanje. V resnici s tem kaže nemoč in pomanjkanje etičnih načel, brez katerih ne more obstati. Družbena zakonodaja, ki postaja vedno bolj liberalna in laksistična, s tem odpira prosto pot različnim zunanjim vplivom, predvsem subjektivizmu javnemu mnenju. Ko se pokažejo mnoge negativne posledice, je družba tista, ki mora zadeve reševati in ozdravljati. Tisti, ki so zadevo sprožili, so se umaknili. Zato razumemo pričakovanja Cerkve, daje potreben temeljni preobrat: iz načela pravičnosti in skupnega blagra mora družba varovati družino, kije njena osnovna celica, če hoče, daji bo ta družina zagotavljala moralno moč, zdravje in s tem tudi preživetje. V tem smislu mora družba skrbeti tudi za ekonomska vprašanja družine (izobraževanje, zaposlovanje, delo, zavarovanje), da ne bo pomanjkanje teh stvarnosti razlog za nastajanje in povečevanje števila zunajzakonskih skupnosti. Jasno je, da teh vprašanj ni mogoče rešiti čez noč. Zato mora družinska politika daynoročno razmišljati, kako ustvariti možnosti za urejeno družinsko življenje, kako mlade spodbuditi, da si bodo sami prizadevali za srečno prihodnost, in jim to tudi na zunaj omogočiti.

Družba se mora zavedati, da so neodtujljive naloge, ki jih mora opraviti v korist družine, pogoj za zdravo in urejeno življenje celotne družbe. Če se to ravnovesje kakor koli podre, si mora družba toliko bolj prizadevati za ozdravitev družine in same družbe. Pomislimo na razne oblike socialne patologije, kot so neurejene družine, razne oblike zasvojenosti, bolezni in razvade, ki v kurativi zahtevajo toliko več naporov in sredstev. Med te oblike gotovo spadajo tudi zunajzakonske skupnosti, ki so za družbo eden izmed kazalcev socialne patologije in odstopanja od virov urejene in harmonične družbe. Tem bolj to velja v primeru, ko nekateri tudi izrecno izrabljajo naivnost in kra-

tkovidnost družbe v svoje namene, npr. zdaj glede ugodnosti, ki jih imajo kot poročeni, zdaj kot živeči v zunaj zakonski skupnosti.

c) Cerkev - Cerkev ne beži pred nalogami, ki zadevajo zakon in družino. To potrjuje tisočletna zgodovina judovstva in krščanstva. V njimaje imela družina vedno posebno in privilegirano mesto. Zakon in družina sta pomembni področji oznanjevanja in delovanja Cerkve. Najprej oznanjevanja, ki vsebuje oznanilo o vrednotah zakona in družine v Božjem načrtu, tudi v zgodovini konkretnega človeka, ki prepozna zakon (družino) kot svoj poklic. To velja za zakon (družino) v njenem nastajanju in njenem življenju. Tudi nevernim in drugače mislečim Cerkev kliče v spomin pomen družine, kije utemeljena na človekovi naravi ter njegovi spolni določenosti, kije izvor dopolnjevanja med osebami ter prokreativnosti, kije v službi nadaljevanja človeškega rodu. Cerkev si prizadeva, da bi mladim ljudem z vzgojo za ljubezen pokazala vrednote družinskega življenja terjih odvrnila od zgrešenih miselnih poti in življenjskih ravnanj. Pri obhajanju poroke nagovarja vse navzoče o pomena zakona v naravnem in odrešenjskem redu, zakoncem pa pomaga odkrivati njim lastno poklicanost, kijo uresničujejo kot zakonci in starši v odgovornem starševstvu. Vse verujoče pa spodbuja, naj svojega prepričanja ne skrivajo pred drugimi in naj si tudi v družbenem življenju prizadevajo za uveljavitev etičnih načel glede zakona in družine. Takoje oznanjevanju pridruženo tudi pričevanje.

Poseben pomen ima zakon kot zakrament, ki gaje Bog izbral za znamenje svoje ljubezni do človeštva. Obhajanje zakramenta svetega zakona je zakoncema trajno znamenje, da Bog posvečuje njuno življenje, sama pa ga zavestno posvečujeta Bogu. Tako se ekonomija stvarjenja (zakon kot naravna stvarnost od začetka človeštva) dopolnjuje z odrešenjsko ekonomijo (zakon kot zakrament, ki gaje ustanovil Kristus).

*Red stvarjenjaje prostor, kjer se srečujejo verni in ne-
verni. Združujeta jih zakon in družina kot skupna skrb.
Vsi se morajo zavedati, da vprašanja zunajzakonskih
skupnosti ni mogoče rešiti brez skupnih naporov. Kakor
gre za vplive sodobne svobodnjaške in neodgovorne mi-
selnosti z ene strani, tako gre z druge za prizadevanja
ljudi in ustanov, ki bodo sposobni s skupnimi močni iziti
iz slepe ulice.*

*Zunajzakonske skupnosti so tudi problem slovenske
družbe in Cerkve, slovenskih družin in občestev. Starši
in vzgojitelji so brez odgovora, ko njihovi otroci in varo-
vanci izberejo takšno pot, vrstniki pa pogosto izgubo
jasnost in trdnost za lastno prihodnost. Pogovor o teh vpra-
šanjihje prvi korak, ki gaje treba narediti, da stvari ne
ostanejo nedorečene. Brez dvoma bo lahko veliko prispe-
val tudi ta dokument, ki pred nami razgrinja razloge za
nastajanje zunajzakonskih skupnosti, pa tudi antropolo-
ška, družbena, etična in teološka izhodišč za njihovo re-
ševanje. Prepričani smo, da bo dokument dragocen pripo-
moček mladim in mladinskim skupinam, župnijskim in
drugim občestvom, staršem in vzgojiteljem, da bodo v
njem našli oporo za svoja prizadevanja in delo.*

*dr. Rafko Valenčič,
urednik*

Papeški svet za družino

ZAKON, DRUŽINA IN ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI

PREDSTAVITEV

Eden izmed zelo razširjenih sodobnih pojavov, ki močno izziva vest krščanskega občestva, je rastoče število zunajzakonskih skupnosti (franc. les unions defait, ital. le unioni difatto) v celotni družbi, iz česar izhaja nezaupanje do stabilnosti družine. V zaznavanju »znamenj časa« mora biti Cerkev pozorna na to dejstvo.

Papeški svet za družino, zavedajoč se težkih družbenih in pastoralnih posledic tega stanja, pripravil vrsto študyskih srečanj v letu 1999 in v prvih mesecih leta 2000, katerih so se udeležile znane osebnosti in priznani strokovnjaki z vsega sveta, da bi ustrezno analizirali to občutljivo vprašanje, tako pomembno za Cerkev in družbo.

Pričujoči dokument je sad tega dela. Obravnava aktualno in težko vprašanje, ki se neposredno dotika srčike človeških odnosov, toje zelo občutljivega vprašanja intimne povezanosti družine in življenja ter najbolj občutljivih področy človeškega srca. Hkrati paje glede na nedvomno družbeno pomembnost v sklopu sedanje mednarodne skupnosti potrebna in neodložljivajasna usmeritev. Namenjenaje predvsem tistim, ki so odgovorni za to vprašanje. To so dejansko tisti, ki imajo v svojih zakonodajnih postopkih možnost zagotoviti zakonsko trdnost družini kot ustanovi, ali pa nasprotno, zmanjševati trdnost skupne blaginje, kijo ta naravna ustanova brani, ko

izhaja iz vidika osebnih problemov, kar pa_ ni v skladu s stvarnostjo.

Ta razmišljanja so namenjena tudi pastoralnim delavcem, ki morajo sprejemati in skrbeti za mnoge današnje vernike ter jih spremljajo na pomembni poti naravnih vrednot, kijih varuje ustanova družine in potrjuje zakrament zakona. Družina, utemeljena na zakonski zvezi, ustreza načrtu Stvarnika- »od začetka « (Mt 19, 4). V Božjem kraljestvu ni dovoljeno sejati drugega semena razen semena tiste resnice, kije zapisana v človeško srce in ki je edina sposobna »obroditi sad v potrpljenju« (Lk 8, 15). Ta resnica, kije postala usmiljenje, razumevanje in klic, da prepoznavamo v Jezusu Kristusu »luč sveta« (Jn 8, 12) in moč, ki osvobaja od vezi zla.

Poleg tega želi ta dokument pozitivno prispevati k dialogu s tem, da osvetljuje resničnost stvari in zahtev, ki izhajajo iz naravnega reda, ter tako sodeluje pri družbeno-političnih pogovorih in v odgovornosti za skupni blagor.

Bog daj, da bi bila tajasna in odgovorna razmišljanja, kijih podpirajo mnogi ljudje dobre volje, v korist družini kot skupnosti življenja, kije tako potrebna Cerkvi in svetu.

V Vatikanu, 26. julija 2000, na praznik sv. Joahima in Ane, staršev Device Marije.

Francisco GIL HELLIN Kard. Alfons() LOPEZ TRUJILLO
Tajnik Predsednik

UVOD

1. V zadnjih letih so dobile tako imenovane »zunajzakonske skupnosti« zelo vidno mesto v družbi. Obstajajo pobude, da bi jih zakonsko priznali in izenačili z družino, rojeno iz želje po zakonski zvezi. Pred tako pomembnim vprašanjem, ki ima lahko v prihodnosti mnoge posledice za vso človeško družino, si je Papeški svet za družino zadal nalogo, kar potrjujejo tudi ta razmišljanja, da opozori na nevarnosti, ki bi sledile iz takega priznanja in izenačenja za istovetnost zakonske skupnosti in za poslabšanje, ki bi sledilo za družino in skupni blagor družbe.

Ko smo skrbno raziskovali družbeni vidik zunajzakonskih skupnosti, njihove značilnosti in bivanjske razloge, dokument obravnava vprašanje njihovega zakonskega priznanja in izenačevanja z družino, utemeljeno na zakonski zvezi in družbeni stvarnosti. Dalje obravnava družino kot družbeno vrednoto, vztraja na objektivnih vrednotah, ki jih je treba spodbujati in na nalogi, izhajajoči in pravičnosti, ki jo ima družba, da brani in podpira družino, utemeljeno na zakonski zvezi. Nato na poglobljen način obravnava nekaj vidikov uveljavitve teh pravic v razmerju do krščanskega zakona. Končno daje nekaj splošnih meril za pastoralno ravnanje pod vidikom usmerjevanja krščanskih skupnosti.

Tu predstavljena razmišljanja niso namenjena samo tem, ki v katoliški Cerkvi izrecno priznavajo »Cerkev živega Boga, steber in temelj resnice« (1 Tim 3, 15), marveč vsem kristjanom različnih Cerkva in krščanskih občestev, prav tako vsem, ki se iskreno zavzemajo za blagor družine, ki je osnovna celica družbe. Kot uči 2. vatikanski koncil, je »zdravje osebe in človeške ter krščanske družbe globoko povezano s srečnim stanjem zakonske in družinske skupnosti. Zato se kristjani obenem z vsemi ki to skupnost visoko cenijo, iskreno veselijo različnih pripomočkov, ki vplivajo na to, da da-

nes med ljudmi raste spoštovanje te ljubezenske skupnosti in spoštovanje do življenja. Ti pripomočki bodo v pomoč zakoncem in staršem pri njihovi odgovorni nalogi.«¹

I. ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI

Družbeni vidik zunajzakonskih skupnosti

2. Izraz »zunajzakonske skupnosti« obsega celoto mnogih in zelo različnih človeških stvarnosti, ki imajo kot značilnost skupno bivanje (spolnega značaja) brez zakonske zveze. Zunajzakonske skupnosti so značilne prav po tem, da zanemarjajo, odlagajo in celo zavračajo obveznost zakonske zveze. Iz tega sledijo hude posledice.

Z zakonsko zvezo se z javno zakonsko pogodbo pred družbo prevzema vse odgovornosti, ki sledijo iz tako utrjene vezi. Iz tako družbeno sprejetih odgovornosti izhaja korist ne samo za zakonce in otroke glede njihove čustvene in vzgojne rasti, marveč tudi za vse druge člane družine. Družina, utemeljena na zakonski zvezi, je prav tako osnovna in dragocena dobrina za celotno družbo, katere trdni temelji počivajo na vrednotah, ki se uresničujejo v družinskih odnosih, ki imajo lastno gotovost v trdnosti zakonske zveze. Korist, ki izhaja iz zakonske zveze, je prav tako bistvenega pomena za Cerkev, ki priznava družino kot »domačo Cerkev«.² Vse to pa je ogroženo, če zanemarimo zakonsko zvezo, kar se dogaja pri zunajzakonskih skupnostih.

3. Zgodi se, da se želi dati ali se dejansko pripisuje spolnosti drugačen pomen, kakor je vpisan od Boga v človeško naravo in v specifično človeške namene spolnih dejanj. Tako se zanika medosebna govorica ljubezni, z objektivnim ne-

---

Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu (CS), 47.

² Dogmatična konstitucija o Cerkvi (C), 11; Dekret o laiškem apostolatatu (LA), 11.

redom pa je hudo ogrožen pristni življenjski dialog, ki ga želi Stvarnik in Odrešenik človeškega rodu. Javnosti je dobro znan nauk katoliške Cerkve, zato ga ne bomo tu ponavljali.³ Vendar pa družbena razsežnost tega vprašanja zahteva posebno razmišljanje, da bi zlasti tistim, ki imajo odgovornost v družbi, pokazali neprimernost priznavanja zasebnih primerov na ravni javnega interesa. Pod pretvezo, da bi uredili to podobo družbenega in pravnega bivanja, se opravičuje družbeno priznanje zunajzakonskih skupnosti, ki tako postanejo priznane na pravni ravni glede pravic in dolžnosti v škodo družine, ki je utemeljena na zakonski zvezi. Zunajzakonske skupnosti so tako na pravni ravni izenačene zakonski skupnosti. Takšno skupno življenje je javno označeno kot »dobro«, ko mu je priznana ista kakovost ali celo izenačenje z zakonsko skupnostjo v škodo resnici in pravičnosti. Takšno početje močno prispeva k poslabšanju položaja družine kot naravne, absolutno življenjske, osnovne in za celotno družbo nujne ustanove.

Značilnost zunajzakonskih skupnosti

4. Niso vse zunajzakonske skupnosti istega družbenega značaja in tudi ne nastajajo iz istih razlogov. Ko si prizadevamo, da bi opredelili njihove pozitivne značilnosti, kakor tudi negativne, ki so v odlaganju, zanemarjanju ali zavračanju zakonske skupnosti, opazamo nekatere poteze. Kot prvo: dejanski značaj takšne zveze. Potrebno je pojasniti, da ta zveza predpostavlja skupno bivanje, združeno s spolno zvezo (po čemer se razlikuje od drugih oblik skupnega bivanja) ter z namenom težiti k relativni stalnosti (po čemer se razlikuje od občasnih ali priložnostnih skupnih bivanj). Zunajzakonske skupnosti ne dajejo nobenih pravic in

---

Prim. Katekizem katoliške Cerkve, Ljubljana 1993, 2331-2400, 25 14-2533; Papeški svet za družino, Človeška spolnost. Resnica in pomen, Cerkveni dokumenti 66, Ljubljana 1996.

dolžnosti zakonske skupnosti, tudi si ne prizadevajo za stalnost, ki je lastna zakonski zvezi. Močno si prizadevajo, da se ne bi zapletli v nobeno trdno zvezo. Trajna nestalnost, ki daje možnost prekinitve skupnega življenja, je zato ena izmed značilnosti zunajzakonskih skupnosti. Obstaja pa tudi neka bolj ali manj vidna »vnema«, tako rekoč medsebojne »zvestobe«, dokler traja zveza.

5. Nekatere zunajzakonske skupnosti so nedvornoma posledica premišljene odločitve. Poskusne zunajzakonske skupnosti (ad experimentum) so pogostne pri tistih, ki se nameravajo poročiti v prihodnosti, svoj zakon pa pogojujejo z izkustvom, ki ga bodo pridobili brez zakonske zveze. Takšna zveza predstavlja na neki način »pogojno stopnjo« za zakon, primerljivo s »poskusnim zakonom«; 4 za razliko od prejšnjega primera, ta pričakuje neko priznanje s strani družbe.

Nekateri skupaj živeči opravičujejo svojo odločitev z ekonomskimi razlogi ali s tem, da bi se izognili pravnim obveznostim. Pravi razlogi so pogosto globlji. Ni tako redko, da podobni izgovori skrivajo spolnosti nasprotujočo miselnost. Gre za miselnost, ki daje vtis pragmatizma, uživanja in pojmovanja ljubezni brez kakršne koli odgovornosti. To omogoča, da se izognejo prizadevanju za stalnost, odgovornost, pravici in dolžnostim, ki so lastni pristni zakonski ljubezni.

V drugih primerih se uveljavljajo zunajzakonske skupnosti med ločenimi osebami. Tako predstavljajo neko alternativo zakonski zvezi. Z zakonodajo, ki omogoča razvezo zakona, izgublja zakonska zveza njej lastno istovetnost v zavesti posameznika. V tej zvezi je potrebno poudariti, da nezaupanje v ustanovo zakonske zveze kdaj izvira iz negativnih in travmatičnih izkušenj prejšnjega zakona ali zaradi ločitve staršev. Ta zaskrbljujoč pojav postaja vedno bolj družbeno prisoten v razvitih deželah sveta.

---

⁴ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, Cerkevni dokumenti 16, Ljubljana 1981, 80.

Ni tako redko, da osebe, živeče v zunajzakonski skupnosti, izrecno odklanjajo zakonsko zvezo iz ideoloških razlogov. V tem primeru gre za alternativno izbiro, za določen način, kako živeti svojo spolnost. Za te osebe je zakonska zveza nesprejemljiva, nezdružljiva z njihovo ideologijo, kot nekakšno »nedovoljeno nasilje nad osebnostjo« ali kot »grob divji ljubezni«; ti izrazi označujejo zgrešeno pojmovanje resnične narave človeške ljubezni, njenega darovanjskega značaja, plemenitosti in lepote v stalnosti in zvestobi človeških odnosov.

6. Kljub temu pa zunajzakonske skupnosti niso vedno posledica tako jasne izbire. Osebe, ki živijo v takih skupnostih, kdaj potrjujejo, da le prenašajo ali prestajajo takšno stanje. V nekaterih deželah je večina zunajzakonskih skupnosti posledica nenaklonjenosti do zakonske zveze, ne sicer zaradi ideoloških razlogov, pač pa zaradi pomanjkanja vzgoje k odgovornosti, ki ima svoj vzrok v revščini in izključevanju okolja, v katerem ljudje živijo. Pomanjkanje vere v zakonsko zvezo lahko pripisujemo tudi družinskim razmeram, zlasti v Tretjem svetu. Prav tako predstavljajo krivične razmere in strukture greha dejavniki, ki ga ne smemo zanemariti in moramo nanj računati. Kulturna prevlada mačističnih in rasističnih drž lahko še dodatno prispeva k poslabšanju teh težavnih razmer.

V takšnih razmerah pogosto srečamo zunajzakonske skupnosti, v katerih je vse od začetka izražena resnična volja po skupnem življenju, v kateri se skupaj bivajoči čutijo združeni, kot bi bili mož in žena, in si prizadevajo za spolnjevanje dolžnosti, ki so lastne zakonski zvezi.⁵ Revščina, ki je pogosto posledica nasprotij v svetovni ekonomiji, in

---

⁵ V teh krajih je človeška in pastoralna dejavnost Cerkve, glede na prvenstveno odločitev za revne, na splošno usmerjena v 'regulacijo' (ureditev) takih zvez z obhajanjem poroke (ali glede na primer, s poveljavitvijo in ozdravljenjem), skladno z ravnanjem Cerkve, da se zavzame v korist posvečenja krščanskih družin.

strukturalne praznine na ravni izobraževanja, predstavljajo veliko oviro za oblikovanje družine.

Poleg tega gre zelo pogosto za skupno življenje (za daljši ali krajši čas) do spočetja ali rojstva prvega otroka. Takšne navade so znane pradavnim in tradicionalnim ravnanjem, znanim zlasti v nekaterih predelih Afrike in Azije, ki so povezane s tem, kar je označeno kot »zakon po stopnjah«. Gre za prakso, ki je v nasprotju s človeškim dostojanstvom, ki jih je težko izkoreniniti in ki predstavljajo moralno poslabšanje, združeno z značilno in določeno družbeno problematiko. Takšne oblike zvez ne bi smeli prištevati k zunajzakonskim skupnostim, o katerih razpravljamo (ki se uveljavljajo izven neke kulturne antropologije, ki ima tradicionalne oblike), vsekakor pa predstavljajo resen izziv za inkulturacijo o vere v tretjem tisočletju krščanske dobe.

Zapletenost in različnost zunajzakonskih skupnosti se kaže zelo jasno, če upoštevamo, da v določenih primerih nastajajo prvenstveno zaradi ekonomskih razlogov. Tako je na primer v najbolj razvitih sistemih, kjer osebe v poznih letih starosti vzpostavljajo medsebojne odnose samo zaradi strahu, da zakonska zveza ne bi nalagala večjih davčnih obremenitev ali izgube pokojnine.

Osebnostni razlogi in kulturni dejavniki

7. Potrebno se je vprašati, kaj so globlji razlogi, ki so nekak začetek krize družine v današnjem času, bodisi da zadevajo njeno religiozno bodisi družbeno razsežnost, prav tako, kaj pomenijo pobude za družbeno priznanje zunajzakonskih skupnosti in njihovo izenačevanje z zakonsko skupnostjo. Tako se zdi, da so začasne ustanove, ki kažejo prej negativne kot pa pozitivne vidike (zavračanja zakonske zveze), postavljene na isto raven kot zakonska zveza.

Dejansko se vsi navedeni primeri v zelo različnih oblikah ujemajo, vse pa so v nasprotju z resničnim in celostnim med-

sebojnim darovanjem, ki je hkrati stalno in družbeno priznано. Zaradi zapletenosti ekonomskih, družbenih in psiholoških razlogov, ki pa so vsi del privatizacije ljubezni in zaničanja institucionalnega značaja zakonske zveze, je potrebno bolj poglobljeno raziskovati ideološko in kulturno prihodnost, v duhu katere se je pojav zunajzakonskih skupnosti, kakor jih danes poznamo, nenehno razvijal in uveljavljal.

Postopno zmanjševanje števila zakonskih zvez in družin, ki jih kot take priznavajo zakoni raznih držav, ter povečevanje števila skupaj živečih neporočenih parov v nekaterih deželah, niso sad osamljenega kulturnega in spontanega dogajanja, marveč so posledica zgodovinskih sprememb, ki so se zgodile v današnji družbi, v tem kulturnem trenutku, ki ga nekateri avtorji imenujejo »post-moderna«. Jasno je, da imajo zaton agrikulture, razvoj terciarnega področja ekonomije, podaljšanje življenjske dobe, nestalnost zaposlitve in medosebnih odnosov, zmanjševanje števila družinskih članov, živečih pod isto streho, globalizacija družbenih in ekonomskih dejavnosti, kot posledico večjo nestabilnost družine in postavljajo kot ideal maloštevilno družino. Ali je to dovolj za razumevanje sedanjega položaja družine? Zakonska zveza kot ustanova namreč doživlja manj značilno krizo tam, kjer je družinska tradicija močna.

8. V tem procesu, ki bi ga lahko imenovali postopna kulturna in človeška razgradnja zakonske zveze, ne bi smeli prezreti širitve določene ideologije spolnih vrst (franc. genre). Biti moški ali ženska naj ne bi bila v osnovi spolno biološka, marveč kulturna določitev. Takšna ideologija spodkopava temelje družine in medosebnih odnosov. Potrebno je to pozorno premisliti zaradi njene pomembnosti v sodobni kulturi in zaradi vplivov na zunajzakonske skupnosti.

V procesu integracije človeške osebnosti je identifikacija zelo pomemben dejavnik. V času otroštva in mladosti se človek polagoma zaveda lastnega »jaza«, lastne istovetnosti. Zavest lastne istovetnosti se vpisuje v proces spoznavanja samega sebe, tudi lastne spolne narave. Gre za zavest isto-

vetnosti in različnosti. Strokovnjaki navadno razlikujejo med spolno istovetnostjo (to je med zavestjo psiho-biološke istovetnosti lastnega spola in različnostjo v odnosu do drugega spola) in pa splošno istovetnostjo (zavest psiho-socialne in kulturne istovetnosti vloge, ki jo imajo osebe določenega spola v družbi). V pravilnem in harmoničnem procesu integracije se spolna identiteta in identiteta vrste dopolnjujeta, kajti osebe, ki živijo v družbi, se ravnaajo po kulturnih vzorcih, ustrezajočih njihovemu spolu. Kategorija identitete spolne vrste je zato psiho-socialnega in kulturnega značaja. Harmonično temelji na psiho-biološki spolni istovetnosti, kadar integracija osebnosti spremlja spoznanje polnosti nortanje resnice o osebi, ki je enota duha in telesa.

V desetletju 1960-1970 se je razširila teorija (izvedenci jo danes označujejo kot »konstruktivistično«), po kateri se spolna identiteta »vrste« ne izoblikuje samo v interakciji med družbo in posameznikom, marveč naj bi bila celo neodvisna od osebne spolne (biološke) istovetnosti. Z drugimi besedami, moški in ženski spol naj bi bila v družbi izključno proizvod socialnih dejavnikov, brez kakršnega koli odnosa s spolno razsežnostjo osebe. Tako bi bila opravičljiva vsakršna spolna drža, tudi istospolna. Naloga družbe naj bi bila, da v ureditvi družbenega življenja zagotovi prostor tudi drugim vrstam spolnosti, poleg moške in ženske.⁶

---

⁶ Razne konstruktivistične teorije podpirajo danes zelo različna pojmovanja glede oblik, v katere se družba razvija - ali jih vsaj podpira - s tem, ko se prilagaja različnim »spolnim vrstam« (na primer pri vzgoji, v zdravstvu itd.). Nekateri menijo, da obstajajo tri vrste spolov, drugi pet, zopet drugi sedem, nekateri pa zagovarjajo število, ki lahko variira glede na več dejavnikov. - Op. prev.: Ideologija spolnih vrst izhaja iz prepričanja, da smo ljudje različnih vrst in sicer glede na spolno občutje in spolno dejavnost. Po tej ideologiji spolnost in spolna dejavnost nista več vezani na biološke danosti, marveč na osebno počutje. Ena vrsta ljudi je usmerjena heteroseksualno, druga biseksualno tretja istospolno, četrta transeksualno, kar pomeni, da so biološko moški ali ženska, psihično in dejansko pa igrajo vlogo drugega spola itd. Vsaka izmed teh vrst si jemlje in zahteva pravico, da jo družba obravnava enakovredno, njeno posebnost pa pravno prizna, zaščiti in podpira. Katoliško stališče se opira na naravno pravo,

Ideologija spolnih vrst (genre) je našla v individualistični antropologiji skrajnega neoliberalizma ugodna tla.⁷ Uveljavljanje enakih statusnih pravic za zakonsko zvezo in zunajzakonske skupnosti (vključno z istospolnimi) se danes na splošno opravičuje, sklicujoč se na kategorije in imena, ki izhajajo iz ideologije »spolnih vrst«.⁸ Tako nekateri želijo označevati z imenom »družina« vsako obliko dogovorjene zveze, pri čemer se prav nič ne menijo za naravno težnje človeške svobode za medsebojno podaritev in njene bistvene značilnosti, ki so osnova za skupni blagor človeštva, to je za ustanovo zakonske zveze.

---

ki sloni na naravnih danostih, zato priznava samo dva spola, moški in ženski. Zato ima za naravno in občečloveško samo zvezo med moškim in žensko, ki jo družba priznava kot ustanovo zakona.

⁷ Tako sta marksizem in strukturalizem v različnih oblikah prispevala k uveljavitvi ideologije »spolne vrste«. Le-ta je bila pod močnim vplivom zahtev »seksualne revolucije« W. Reicha (1897-1957), ki se je skliceval na »osvoboditev« vsake seksualne discipline, prav tako H. Marcuseja (1898-1979), ki je pozival k izkustvu vsakršne oblike spolnosti (začenši z polimorfno seksualnostjo heteroseksualne usmeritve, to je od naravne ali istospolne spolnosti, spolnosti, ločene od družine in vseh naravnih ciljev, ki jih daje različnost spolov in vseh spon, ki jih prinaša odgovorno starševstvo). Določen radikalen in skrajni feminizem, ki ga predstavljata M. Sanger (1879-1966) in S. de Beauvoir (1908-1986), ni mogoče izključiti od zgodovinskega procesa utrjevanja te ideologije. Za te avtorje sta tudi heteroseksualnost in monogamija le seksualni praksi med drugimi praksami.

⁸ Takšna drža je, žal, doživela ugoden sprejem pri mnogih pomembnih mednarodnih ustanovah in je še poslabšala pojmovanje same družine, katere osnova je zakonska zveza. Med temi ustanovami so tudi nekatere ustanove Organizacije združenih narodov, za katere se zdi, da v zadnjem času zagovarjajo nekatere izmed teh teorij in tako pozabljajo na pomen 16. člena Splošne deklaracije o človekovih pravicah iz 1. 1948, ki opredeljuje družino kot »naravni in osnovni element družbe«. Prim. Papeški svet za družino, Družina in človekove pravice, 1999, 16.

II. DRUŽINA UTEMELJENA NA ZAKONSKI ZVEZI IN ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI

Družina, življenje in zunajzakonske skupnosti

9. Potrebno je dobro razumeti razlike med zakonsko zvezo in zunajzakonskimi skupnostmi. V tem je namreč korenina razlikovanja med družino utemeljeno na zakonski zvezi, in med občestvom, izhajajočim iz zunajzakonske skupnosti. Družinsko občestvo se rodi z zakonsko zavezo med zakoncema. Ta ljubezenska zaveza je temelj zakonske zveze, ki ni torej stvaritev javne oblasti, marveč je naravna in prvotna ustanova, ki je prvobitna. Nasprotno pa se v zunajzakonskih skupnostih združuje medsebojno čustvo, vendar manjka javna in prvotna zakonska zveza, ki ustvarja družino. Družina in življenje ustvarjata prvobitno enoto, ki jo mora družba ščititi, kajti gre za živo celico glede nadaljevanja človeškega rodu (rojstvo in vzgoja).

V današnjih odprtih in demokratičnih družbah država in javne oblasti ne smejo institucionalizirati zunajzakonskih skupnosti, s tem da jim dajejo enak družbeni status kot zakonski zvezi in družini, še manj jih smejo enačiti družini, utemeljeni na zakonski zvezi. To bi bila samovoljna raba oblasti, ki ne bi prispevala k skupnemu blagru, kajti primarna narava zakonske zveze in družine ima prednost in presega na absoluten in radikalen način oblast države. V sproščenem ozračju, prostem vsake samovolje in demagogije, je potrebno znotraj raznih političnih skupnosti pričeti resno razmišljati o bistvenih razlikah glede življenjskega in nujnega deleža za blagor družbe, ki ga prinaša družina, utemeljena na zakonski zvezi, in deležem drugih stvarnosti, ki jih dajejo zgolj na čustvu zasnovane skupnosti. Ni opravičljivo podpirati, da bi naloge, ki so življenjskega pomena, in jih opravljajo družinska občestva, utemeljena na stalni in mo-

nogarnni zakonski ustanovi, mogle nadomestiti zunajzakonske skupnosti, zasnovane samo na čustvenih odnosih, v množični, trdni in stalni obliki. Družino, utemeljeno na zakonski zvezi, je potrebno skrbno varovati in podpirati kot dejavnik, bistvenega pomena za življenje, stalnost in družbeni mir, in sicer v širokem obzorju, ki je usmerjeno v prihodnost in upošteva skupni blagor družbe.

10. Enakost pred zakonom mora upoštevati načelo pravičnosti, ki zagovarja, da je enako to, kar je res enako, in to, kar je različno, kot različno; to je, da vsak prejema, kar mu pripada po pravičnosti. Načelo pravičnosti bi bilo kršeno, če bi zunajzakonske skupnosti obravnavali pravno podobno ali enakovredno družini, utemeljeni na zakonski zvezi. Če družinska zakonska zveza in zunajzakonske skupnosti niso niti enake niti enakovredne v njihovih pravicah, vlogah in v služenju družbi, ne morejo imeti enakega ali primerljivega družbenega statusa.

Prednostni razlog tistih, ki si prizadevajo za priznanje zunajzakonskih skupnosti (to je odprava »diskriminacij e«), je v resnici diskriminacija zakonsko priznane družine, ki je tako postavljena na raven enakosti z vsemi drugimi oblikami skupnega bivanja, vendar brez upoštevanja, da obstaja ali ne obstaja prizadevanje za medsebojno zvestobo in dolžnost rojevanja in vzgoje otrok. V nekaterih političnih skupnostih je danes prisotna težnja po diskriminaciji družine v zvezi s priznanjem enakega statusa ali izenačevanja zunajzakonskih skupnosti zakonu in družini. To je znamenje velikega propada družbene moralne zavesti, »slabotne miselnosti« glede skupnega blagra, kolikor ne gre za resnično in pravo ideološko nasilje, ki ga izvajajo vplivne nasilne skupine.

11. Na ravni načel je potrebno imeti pred očmi razliko med skupnim in zasebnim interesom. V prvem primeru imata družba in javna oblast dolžnost ta interes varovati in podpirati. V drugem primeru pa mora država zagotoviti svo-

bodo. Kdaj gre za skupni interes, določa javno pravo. Nasprotno pa, kar ustreza privatnemu interesu, je prepuščeno privatni domeni. Zakonska zveza in družina sta skupnega interesa, kajti predstavljata osnovno celico družbe in države. Kot takšni morata biti tudi priznani in varovani. Dve ali več oseb se lahko odloči za skupno življenje, brez spolnih odnosov ali z njimi, toda takšno skupno življenje ali skupno bivanje nima zaradi tega resničnega javnega interesa. Javne oblasti se morajo izogibati, da bi se vmešavale v izbiro, ki ima privatni značaj. Zunajzakonske skupnosti so posledice privatnega značaja in morajo ostati na tej ravni. Njihovo javno priznanje ali izenačevanje z zakonsko zvezo, vključno s sprejemanjem privatnih interesov v območje javnih interesov, bi bilo škodljivo za družino, utemeljeno na zakonski zvezi. V zakonu mož in žena ustvarjata življenjsko in urejeno zvezo, ki je po svoji naravi usmerjena v korist zakoncev, rojevanju in vzgoji otrok. Za razliko od zunajzakonskih skupnosti, zakonca v zakonski zvezi javno in formalno sprejemata dolžnosti in odgovornosti družbenega pomena, ki jih zahtevajo pravne ustanove.

Zunajzakonske skupnosti in zakonska pogodba

12. Takšno pojmovanje zunajzakonskih skupnosti ima tudi subjektivno razsežnost. Gre za določene osebe, ki imajo osebne poglede na življenje, lastne namene, z eno besedo - imajo lastno »zgodovino«. Moramo sicer upoštevati življenjsko stvarnost glede osebne svobode izbire in dostojanstva osebe, ki se lahko moti. Toda v primeru zunajzakonskih skupnosti njihovo domnevno javno priznanje ne vključuje samo ravni njihove osebne svobode. Potrebno je to vprašanje primerjati tudi z vidika družbene etike: 'človeški individuum je oseba, torej tudi socialno bitje; človeško bitje ni nič manj socialno kot je razurrmo.⁹

---

⁹Prim. Aristotel, Politika I, 9-10 (Bk 1253 a).

Osebe se lahko srečujejo v dialogu in se sklicujejo na skupne vrednote in zahteve glede na skupno blaginjo. Na tem področju ne more biti drugega skupnega izhodišča in merila, kot je resnica glede skupnega dobrega, torej objektivna, presežna in za vse enaka resnica. Doseči to resnico in v njej ostati, je pogoj za osebno svobodo in zrelost, je resnični cilj vsega urejenega in plodnega življenja v družbi. Izključna pozornost na osebo, na individuum, na njegove želje in izbire, brez najmanjšega upoštevanja družbenih in objektivnih razsežnosti, ki ima pred očmi skupni blagor, to je sad samovoljnega in nesprejemljivega individualizma, ki je slep za objektivne vrednote in je v nasprotju z dostojanstvom osebe ter škodljiv za družbeno življenje. »Potrebno je torej spodbujati takšno razmišljanje, ki bo pomagalo ne samo veruj očim, marveč vsem ljudem dobre volje, da bodo odkrili vrednoto zakona in družine. V Katekizmu katoliške Cerkve beremo: »Družina je 'prvotna celica družbenega življenja'. Družina je naravna družba, kjer sta mož in žena poklicana k podarjanju sebe v ljubezni in podarjanju življenja. Avtoriteta, stabilnost in življenje odnosov znotraj družine sestavljajo temelje svobode, varnosti, bratstva znotraj družbe.¹⁰ K odkrivanju vrednote družine lahko pridemo s samim razumom, ko poslušamo moralni zakon, vpisan v človeško srce. Družina, občestvo, utemeljeno in oživljeno po ljubezni, dobiva svojo moč iz nepreklicne ljubezenske zaveze, v kateri se mož in žena podarjata drug drugemu ter tako skupno postajata Božja sodelavcev darovanju življenja.«¹¹

Drugi vatikanski cerkveni zbor je označil, daje tako imenovana svobodna ljubezen (*amore sic dicto libero*)¹² dejavnik, ki razkraja in ruši družino. Dejansko gre za odsotnost konstitutivnega elementa zakonske ljubezni, ki izhaja iz osebne in nepreklicne privolitve, po kateri se zakonca drug

---

Katekizem katoliške Cerkve, 2207.

¹⁰ Prim. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o družini, 18.

¹² Janez Pavel II., Nagovor pri splošni avdienci, 1. decembra 1999, v: Documentation catholique, 2000, N. 2217, 15-16.

¹³ Prim. CS, 47.

drugemu darujeta in se sprejemata. Tako vzpostavljata pravno povezanost in ustvarjata zapečatenoto enoto z javno razsežnostjo prava. To, kar koncil opredeljuje kot »svobodno ljubezen« in jo postavlja kot nasprotje resnični zakonski ljubezni, je bilo tedaj in ostane za vedno seme, ki rojeva zunajzakonske skupnosti. Poleg naglice, s katero si danes sledijo družbeno-kulturne spremembe, se je rodil tudi sedanjí predlog glede javnega priznanja zunajzakonskih skupnosti.

13. Kot vsa druga vprašanja moramo tudi pojav zunajzakonskih skupnosti presoјati z razumskega vidika, točneje - z vidika pravega razuma (»recta ratio«).¹⁴ S tem izrazom klasične etike želimo opredeliti, da morata biti spoznanje stvarnosti in sodba razuma objektivni, prosti vseh pogoјenosti, kot so neurejena čustvenost, nemoč pred težkimi situacijami, ki spodbujajo k površinskemu sočutju, ali morebitni ideološki predsodki, družbene ali kulturne prisile, vpliv nasilnih skupin ali političnih strank. Resje, da ima kristjan takšen pogled na zakon in družino, v katerem antropološki in teološki temelji na harmoničen način napajajo korenine v resnici, ki izhaja iz Božje besede, tradicije in cerkvenega učiteljstva.' Toda luč vere uči, da zakrament svetega zakona ni poznejši in zunanji, kot nekakšen zunanji »zakramentalni« privesek zakonski ljubezni, marveč je nasprotno naravna stvarnost zakonske ljubezni, ki jo je Kri-

---

¹⁴ »Ne glede na miselne tokove obstaja množica pojmov, pri katerih moremo prepoznati nekašno duhovno dediščino človeštva. Tako je, kakor bi se znašli pred implicitno filozofijo, zaradi katere se vsak čuti posestnika teh načel, najsi bo z tudi na splošen in premišljen način. Ti pojmi bi prav zaradi tega, ker so v neki meri vsem skupni, morali tvoriti izhodišča za razne filozofske šole. Ko razumu uspe dojeti in izraziti prva in splošna načela biti in iz njih pravilno izpeljati dosledne sklepe logičnega in moralnega reda, moremo govoriti o pravem razumu ali, kot so ga imenovali stari 'orthos logos', recta ratio« (Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum, Cerkevni dokumenti 80, Ljubljana 1999, 4).

¹⁵ Prim. Konstitucija o Božjem razodetju (BR), 10.

stus sprejel kot znamenje in sredstvo odrešenja v redu nove zaveze. Vprašanje zunajzakonskih skupnosti moremo in moramo torej primerjati v odnosu do »pravega razuma«. Ne gre toliko za vprašanje vere, marveč za vprašanje razumnosti. Težnja, ki v tem pogledu postavlja v nasprotje »katoliško versko mišljenje« in »laiško mišljenje«, je zmotna. 16

III. ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI V DRUŽBENI STVARNOSTI

Socialna in politična razsežnost izenačevanja

14. Nekateri radikalni kulturni vplivi (kot je ideologija »genre«, ki smo jo že obravnavali) imajo za posledico poslabšanje zakona kot ustanove. »Kar je najbolj zaskrbljujoče, je neposreden napad, ki se dogaja bodisi na kulturni bodisi politični, zakonodajni in administrativni ravni. Obstaja jasna težnja, da bi izenačevali družino z zelo različnimi oblikami skupnega bivanja, ne da bi pri tem upoštevali osnovna razmišljanja etičnega in antropološkega značaja.«¹⁷ Zato je prvenstvena naloga, da opredelimo družini lastno istovetnost. Ta istovetnost daje zakonski zvezi med možem in ženo stalnost, ki jo sprejemamo kot vrednoto in zahtevo. Stalnost pa ima svoj izraz in potrditev v nameri rojevanja in vzgoje otrok, kar je v blagor celotni družbi. Stalnost zakona

---

¹⁶ »Razmerje med vero in filozofijo najde v nauku križanega in vstalega Kristusa pečino, ob kateri more doživeti brodolom, toda onkraj nje se more vreči v neskončni ocean resnice. Tukaj se očitno razkriva meja med razumom in vero, vendar tudi dobro vidimo prostor, v katerem se moreta srečati« (Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum, 23). »Evangelij življenja ni izključno za vernike: ta evangelij je za vse. Vprašanje življenja in njegove obrambe in pospeševanja nista posebna pravica kristjanov ...« (Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja, Cerkveni dokumenti 60, Ljubljana 1995, 101).

¹⁷ Janez Pavel II., Nagovor Forumu katoliških združenj Italije, 27. junija 1998.

in družine ni utemeljena zgolj na dobri volji teh oseb, marveč dobiva zaradi družbenega priznanja s strani države in zaradi (osebne) izbire zakonskega življenja značaj ustanove. Priznanje, obramba in pospeševanje takšne stabilnosti ustreza splošni koristi, zlasti najbolj slabotnih, to je otrok.

15. V razmišljanju o družbenih posledicah vprašanja, ki ga obravnavamo, je še druga nevarnost - to je poplitvenje. Nekateri menijo, da nas priznanje in izenačenje zunajzakonskih skupnosti ne sme preveč vznemirjati glede na to, da je njihovo število razmeroma skromno. V tem primeru je potrebno zaključiti prav nasprotno, kajti razmišljanje glede kvantitete lahko postavi v dvom interes, da bi razpravljali o zunajzakonskih skupnostih kot o pomembnem vprašanju. To velja tem bolj, ker se težkim vprašanjem (sedanjosti in prihodnosti) glede obrambe zakona in družine posveča komaj zadostna skrb s strani ustrezne družinske politike, ki ima dejanski vpliv na socialno življenje. Nediferencirano povzdigovanje svobodne izbire posameznikov, pri čemer sploh ne razmišljamo o vrednotah, ki so družbenega pomena, je podrejeno popolnoma individualističnemu in zasebnemu pojmovanju zakona in družine, ki je slepo za objektivno socialno razsežnost. Ne gre pozabiti, da je rojevanje otrok »genetsko« načelo družbe, da je vzgoja otrok primarni prostor prenosa in gojitve družbenega tkiva ter jedro njene strukturne podobe.

Priznanje in izenačenje zunajzakonskih skupnosti kot diskriminacija zakonske zveze

16. S tem ko dajemo javno priznanje zunajzakonskim skupnostim, se ustvarja asimetrični družbeni prostor: medtem ko družba sprejema obveznosti za tiste osebe, ki živijo v zunajzakonskih skupnostih, le-te ne sprejemajo do družbe obveznosti, ki so lastne družini. Izenačevanje takšno situacijo še poslabša, kajti zunajzakonskim skupnostim daje

privilegije pred družino, ko jih osvobaja nekaterih osnovnih obveznosti do družbe. Tako je sprejeto paradoksalno ločevanje, ki se sprevrže v škodo zakona kot ustanove. Kar zadeva novejša zakonske predloge glede izenačevanja zunajzakonskih skupnosti, tudi istospolnih, z družino (ne pozabimo, da je njihovo priznanje prvi korak k izenačevanju), je potrebno spomniti poslance, da je njihova dolžnost upreti se temu, kajti »zakonodajalci, zlasti katoličani, člani parlamentov, ne bi smeli podpirati s svojim glasom takšne zakonodaje, ki je v nasprotju z javnim blagom in z resnico o človeku, zato je resnično škodljiva.«¹⁷ Takšne zakonske iniciative predstavljajo vse značilnosti, ki so v nasprotju z naravnim zakonom, in so zato nezdržljive z dostojanstvom zakona. Sv. Avguštin pravi: »Zakon, ki ni pravičen, ni zakon.«¹⁸ Potrebno je priznati zadnji temelj pravne ureditve.¹⁹ Ne gre za to, da bi družba nalagala zakoncem nek določen »model« ravnanja, marveč gre za priznanje neprecenljivega prispevka s strani pravnega reda, ki ga daje skupnemu blagru družina, utemeljena na zakonski zvezi. Kjer je družina v krizi, tam se družba maje.

---

¹⁷ Papeški svet za družino, Declaration á propos de la Resolution du Parlement europeen mettant les 'couples de fait', liaisons homosexuelles inclues, sur un pied d'egalite avec la famille, 17. marca 2000, v: Documentation catholique 2000, N. 2224, 398.

¹⁸ »Non videtur esse lex, quae iusta non fuerit« (De libero arbitrio, I, 5, 11).

²⁰ »Družbeno življenje in njena pravna ureditev zahtevata zadnjo utemeljitev. Če ne bi obstajal noben drug zakon nad človeškim zakonom, bi morali dovoliti, da je katera koli vrednota, tudi takšne, za katero so si ljudje prizadevali in so jih sprejemali kot k crucialne stopnje v boju za svobodo, lahko uničena zaradi glasovanja večine. Tisti, ki kritizirajo naravni zakon, bi morali odpreti oči pred takšno možnostjo. Medtem ko sarni pospešujejo zakone proti skupni blaginji in njenim temeljnim zahtevam, bi morali voditi račun o vseh posledicah svojih dejanj, kajti s tem tvegajo, da družbo postavljajo v neposredno nevarnost.« (Govor kard. Angela Sodano na 2. srečanju Evropskih politikov in zakonodajalcev, ki ga je pripravil Papeški svet za družino, 22.-24. oktobra 1998).

17. Družina ima pravico, da jo družba brani in podpira, kot to izjavljajo mnoge ustave, veljavne po vsem svetu.²¹ Gre za pravno priznanje temeljne naloge, ki jo družina, utemeljena na zakonski zvezi, opravlja v družbi. Tej prvotni pravici družine ustreza s strani družbe ne samo neka moralna obveznost, marveč tudi družbena. Pravica družine, utemeljene na zakonski zvezi, da jo družba in država brani in podpirata, mora biti zapisana v zakonu. Gre za zadevo, ki se dotika javnega blaga. Sv. Tomaž Akvinski na temelju jasne argumentacije zavrača misel, da bi si naravni in človeški zakon lahko nasprotovala: sta sicer različna, toda ne v nasprotju; sta različna, vendar se ne ločujeta; med njima ni niti enoznačnosti niti nasprotja.²² Janez Pavel II. trdi: »Pomembno je, da tisti, ki so poklicani odločati o usodi narodov, sprejemajo in potrjujejo ustanovo zakonske zveze; dejansko ima zakonska zveza specifičen pravni status, ki priznava pravice in dolžnosti zakoncev, drug do drugega in do otrok. Vloga družine v družbi, s katero ji zagotavljajo kontinuiteto, je prvobitna. Družina omogoča socializacijo mladih in prispeva k zaježitvi raznih oblik nasilja tako s

---

²¹ V Evropi: Ustava Zvezne republike Nemčije: »Zakon in družina sta posebej varovana v ureditvi države« (čl. 6); Španija: »Javne oblasti zagotavljajo socialno, ekonomsko in pravno pomoč družini« (čl. 39); Irska: »Država priznava družino kot prvotno naravno in osnovno ustanovo in kot moralno ustanovo, deležno neodtujljivih pravic, prednostnih in višjih od pozitivnega zakona« (čl. 41); Italija: Republika priznava pravice družini kot naravni družbi, utemeljeni na zakonski zvezi« (čl. 29); Poljska: »Zakon, to je zveza med možem in ženo, prav tako tudi družina, očetovstvo in materinstvo, morajo biti deležni varstva in skrbi republike Poljske« (čl. 18); Portugal: »Družina kot temeljna celica družbe, ima pravico do varstva družbe in države in do izpolnitve vseh pogojev, ki pomagajo pri osebnem uresničenju njenih članov« (čl. 67). Podobno tudi drugi kontinenti in države: Brazilija, Čile, Kitajska, Kolumbija, Južna Koreja, Filipini, Meksiko, Ruanda ...

²² »Vsak zakon, ki ga ljudje sprejmejo, ima veljavnost zakona toliko, kolikor izhaja iz naravnega zakona. In nasprotno, vse, kar nasprotuje naravnemu zakonu, ni zakon, marveč popačenje zakona« (Summa theologiae, I-II, q. 95. A. 2).

posredovanjem vrednot kot z izkustvom bratstva in solidarnosti, ki ju uresničuje vsak dan. V iskanju zakonitih rešitev za sodobno družbo ne more biti postavljena na isto raven kot navadna združenja ali skupnosti, zato tudi slednje ne morejo biti deležne posebnih pravic, ki so namenjene izključno obrambi zakoncev in družine, utemeljene na zakonski zvezi kot občestvu življenja in trdne ljubezni, ki je sad popolne predanosti in zvestobe zakoncev ter odprta za življenj e«.23

18. Potrebno je, da se odgovorni politiki zavedajo pomembnosti problema. V zahodnih deželah danes ni redkost, da politična dejavnost na splošno daje prednost pragmatičnim vidikom in to, kar imenujemo »uravnotežena politika« glede konkretnih vprašanj, je dejansko ogibanje pred razpravo o načelih, s katerimi bi tvegala ogrožanje težkih in negotovih kompromisov med političnimi strankami, zvezami in koalicijami. Ali ne bi morale biti omenjene uravnoteženosti utemeljene zlasti na jasnosti načel, na spoštovanju osnovnih vrednot in na jasnosti temeljnih postulatov? »Ce ni nobene zadnje resnice, ki vodi politično delovanje in mu kaže smer, je mogoče ideje in prepričanja z lahkoto izrabiti za namene moči. Kakor dokazuje zgodovina, se demokracija brez vrednot lahko spremeni v odkrit ali prikrit totalitarizem.«24 Zakonodajna funkcija ustreza politični odgovornosti. Odgovorni politiki imajo nalogo bedeti (ne samo na ravni načel, marveč tudi njihovega izvajanja), da ne bo prihajalo do nasprotja med naravnim in civilnim zakonom, kar bi imelo težke posledice sedaj in v prihodnosti, ter si prizadevajo za ohranitev vzgojne in kulturne vrednote pravnega reda.25 Najbolj

---

23 Janez Pavel II., Nagovor na 2. kongresu Evropskih politikov in zakonodajalcev, ki ga je pripravil Papeški svet za družino, 23. oktobra 1998, v: DC 1998, N. 2193, 1001-1003.

24 Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici, Cerkevni dokumenti 45, Ljubljana 1991, 46.

25 »Kot odgovorni za politično življenje in kot zakonodajalci, ki si prizadevajo biti zvesti Splošni deklaraciji o pravicah človeka iz 1.

uspešen način za obrambo javnih interesov ne obstaja v demagoških koncesijah skupinah, ki izvajajo pritisk za pospeševanje zunajzakonskih skupnosti, marveč v pogumnem in načrtnem pospeševanju globalne družinske politike. Takšna politika mora imeti družino, utemeljeno na zakonski zvezi, za središče in gibalno socialne politike, ki bo pokrivala široko pahljačo pravic družine.²⁸ Tem vprašanjem je Sveta stolica posvetila pozornost v Listini pravic družine,²⁷ v kateri je presegla zgolj intervencijsko pojmovanje države, ki se omejuje na njeno podporno vlogo.

Antropološki temelji razlike med zakonsko zvezo in zunajzakonskimi skupnostmi

19. Družina je utemeljena na nekaterih jasnih antropoloških postavkah, po čemer se razlikuje od drugih oblik skupnosti, in ki jo - onstran področja konkretnega primera, to je od »faktičnega« (dejstva samega) - ukoreninjajo v osebno bistvo moža in žene.

Med temi postavkami se nahajajo: enakost moža in žene, kolikor sta »oba enako osebe«,²⁸ (čeprav na različen način); dopolnilni značaj spolov,²⁸ iz katerega raste njuna naravna

---

1948, se bomo trudili za pospeševanje in obrambo pravic družine, utemeljene na zakonski skupnosti moža in žene. In to na vseh ravneh: lokalni, regionalni, nacionalni in mednarodni. Samo tako bomo lahko služili skupni blaginji tako na nacionalni kot mednarodni ravni« (Sklepi 2. kongresa Evropskih politikov in zakonodajalcev o človekovih pravicah in pravicah družine, v: DC 1999, N. 2199, 245-247).

²⁶ »Družina je središčno jedro civilne družbe.

²⁷ Prim. Listina pravic družine, v: Kongregacija za verski nauk, Navodilo o daru življenja, Cerkevni dokumenti 36, Ljubljana 1987, 47-58, Preambula (Uvod).

²⁸ Janez Pavel II., Pismo družinam, Cerkevni dokumenti 54, Ljubljana 1994, 6.

²⁶ Prim. Katekizem katoliške Cerkve, 2333; Janez Pavel II., Pismo družinam, 8.

privlačnost in je izvor rojevanja otrok; sposobnost ljubiti drugega, ki pripada drugemu in dopolnjujočemu spolu, tako da se ta ljubezen »na poseben način izraža in izvršuje v dejanjih, ki so lastna zakonu«;³⁰ sposobnost, ki je lastna svobodi, da vzpostavi stalno in dokončno razmerje z drugim, ki je stvar pravičnosti;³¹ in končno, družbena razsežnost zakonskega in družinskega življenja, ki je prvi prostor vzgoje in odprtosti do družbe preko sorodstvenih vezi (ki prispevajo k oblikovanju istovetnosti človeške osebe).³²

20. Če sprejemamo možnost specifične ljubezni med možem in ženo, je jasno, da ta ljubezen vodi (po svoji naravi) k določeni intimnosti in izključnosti, k rojevanju otrok in k oblikovanju skupnega življenjskega načrta. Ko vse to želimo, in sicer na način, da drug drugemu damo možnost za to zahtevo, tedaj je mogoče resnično govoriti o medsebojnem darovanju in sprejemanju moža in žene, ki ustvarjata zakonsko skupnost. V njej se dogaja medsebojno darovanje in sprejemanje dveh človeških oseb. »Zakonska ljubezen (amor coniugalis) ni samo in tudi ne prvenstveno čustvenega značaja. Nasprotno, je bistveno iskanje druge osebe, iskanje, ki ga sprejemamo z dejem volje. Prav to označuje tako ljubezen kot zakonsko ljubezen. Ko smo enkrat dali in sprejeli takšno iskanje v skupno privolitev, postane ta ljubezen zakonska in nikoli ne zgubi svojega značaja. «³³ Temu zgodovinsko krščansko izročilo na Zahodu daje ime zakon.

21. Gre torej za skupni stalni načrt, ki se rodi iz svobodnega in celostnega darovanja rodovitne zakonske ljubezni kot dejstvo, porojeno iz pravičnosti. Razsežnost pravičnosti je lastna zakonskemu življenju, saj gre za prvotno naravno

---

³⁰ CS, 49.

³¹ Prim. Katekizem katoliške Cerkve, 2332; Janez Pavel II., Nagovor Rimski Roti, 21. januarja 1999, v: DC 1999, N. 2176, 159-161.

³² Prim. Janez Pavel II., Pismo družinam, 7-8.

³³ Janez Pavel II., Nagovor Rimski Roti, 21. januarja 1999.

družbeno ustanovo (ki je izvor družbe). »Sedaj svobodno obhajata poroko, ko sta prav tako svobodno drug drugega izbrala. V trenutku, ko sta storila to dejanje, sta ustvarila osebni status, ko ljubezen postane nekaj, kar drugemu dolgujemo, in dobi tudi pravni značaj.«³⁴ Obstajajo tudi druge oblike, kako živeti spolnost, celo proti naravnim težnjam, prav tako obstajajo tudi druge oblike skupnega življenja in druge oblike prijateljstva, utemeljene na spolni različnosti ali mimo nje, obstajajo tudi drugi načini rojevanja otrok. Toda družina, utemeljena na zakonski zvezi, je značilna po tem, da je edina ustanova, ki zajema vse zgoraj navedene elemente, in sicer hkrati in od vsega začetka.

22. Potrebno je torej poudariti osnovni in nenadomestljivi značaj nekaterih antropoloških načel glede razmerja možžena, ne samo zaradi skupnega življenja, marveč tudi in predvsem zaradi obrambe dostojanstva vsake osebe. Središče in bistveni element teh načel je zakonska ljubezen med dvema osebama, enakima po dostojanstvu, vendar različnima in dopolnjujočima se v spolnosti. »Kot vsi vemo, postavljajo danes pod vprašaj ne samo značilnosti in cilje zakonske zveze, marveč vrednoto in korist same ustanove. Čeprav izključujemo posploševanja, ni mogoče glede tega zanemariti dejstva, da narašča število zunajzakonskih skupnosti (prim. Apostolsko pismo o družini, 18) in nenehnih pobud, da bi priznali zakonsko dostojanstvo tudi zvezam oseb istega spola.«³⁵

Gre torej za osnovno načelo: da bi zakonska ljubezen postala resnična in svobodna, se mora preoblikovati prek svobodno izbranega dejanja zakonske privolitve v ljubezen, dolgovano pravičnosti. »V luči teh načel«, zaključuje Janez Pavel II., »je mogoče ugotoviti in razumeti bistveno razliko med zunajzakonsko skupnostjo - čeprav si prizadeva, da bi bila ukoreninjena v ljubezni - in zakonsko zvezo, kjer se

---

³⁴ Prav tam.

³⁵ Prav tam.

ljubezen preoblikuje ne samo po moralnem, marveč po strogo pravnem prizadevanju. Vez, ki jo vzajemno sprejemata, razvija v zameno učinkovitost in moč v razmerju do ljubezni, iz katere je rojena. Tako pospešuje njeno trajnost v korist zakoncev, otrok in same družbe. ^{«36}

Zakonska zveza, ki dejansko ustvarja družino, ni samo »neka oblika spolnega življenja v dvoje«. Če bi bila le to, bi bila le en način več poleg drugih.³⁷ Tudi ni samo izraz čustvene ljubezni med dvema osebama. Ta značilnost je lastna ljubezni na splošno v okviru prijateljstva. Zakonska zveza je več kot to: je zveza med moškim in žensko kot takima v celovitosti njune moškosti in ženskosti. Kot je ta zveza utrjena z dejanjem svobodne volje sklepajočih pogodbo, tako je njena specifična vsebina določena v strukturi človeškega bitja, torej biti moški in ženska, to je po medsebojnem darovanju in posredovanju življenja. Temu darovanju sebe v vseh dopolnjujočih razsežnostih ženskosti in moškosti ter zavesti dolžnosti drug do drugega v pravičnosti dajemo ime zakonska zveza, sklepajoča to zvezo pa postaneta mož in žena. »Zakonska skupnost je zakoreninjena v naravnem dopolnjevanju moža in žene ter živi iz osebnega hotenja poročencev, da bosta vse svoje življenje delila to, kar imata, in to, kar sta. Zato je tako občestvo sad in znamenje globoko človeških zahtev. ^{«38}

---

³⁶ Prav tam.

³⁷ »Zakon utrjuje pravno okvir, ki pogojuje stabilnost družine. Dovoljuje obnovo rodov. Ni samo preprosta pogodba ali zasebna zadeva, marveč ustvarja eno izmed osnovnih struktur družbe, katere trdnost vzdržuje« (Deklaracija stalnega sveta Francoske škofovske konference v zvezi s predlogom zakona o »Državnem paktu solidarnosti«, 17. septembra 1998, v: CD 1998, 2199, 845-846).

³⁸ Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 19.

Velike težave, ki jih predstavlja izenačevanje zakonske zveze z istospolnimi odnosi

23. Resnica o zakonski ljubezni dovoljuje, da lahko bolje razumemo hude družbene posledice, ki jih predstavlja priznanje istospolnih zvez. »Jasno je, da je zahteva po priznanju zakonske vezi osebama istega spola neprimerna. Temu najprej nasprotuje objektivna nezmožnost, da bi bila takšna zveza rodovitna v posredovanju življenja, kakor je po Božjem načrtu vpisano v samo strukturo človeškega bitja. Poleg tega temu nasprotuje odsotnost pogojev za medsebojno dopolnjevanje moškega in ženske tako na psiho-biološkem kot na psihološkem področju, kakor je hotel Stvarnik.«³⁹ Zakonska zveza ne more biti ponižana na raven istospolnih odnosov, kar je v nasprotju s splošnim prepričanjem em.4° Moralne in pravne posledice uveljavljanja istospolnih zvez kot zunajzakonskih skupnosti bi pomenile zelo hudo težavo.' »Zunajzakonske skupnosti med istospolnimi osebami so obžalovanja vredno pačenje tega, kar bi moralo biti občestvo ljubezni in življenja med možem in ženo v medsebojnem darovanju, odprtem za življ enje.«⁴² Težnja, da bi izenačili takšne zveze z »zakonitimi zvezami«, kot to počnejo

---

39 Prim. Janez Pavel II., Nagovor Rimski Roti, 21. januarja 1999..

40 »Ni nikakršne enakosti med razmerjem dveh oseb istega spola in razmerjem med moškim in žensko. Samo slednje je lahko opredeljeno kot zakonska zveza, ki upošteva različnost spolov, zakonsko razsežnost, sposobnost biti oče in mati. Kot je razvidno, istospolnost ne more predstavljati to simbolično enovitost« (Deklaracija stalnega sveta Francoske škofovske konference, glej opombo 37).

⁴¹Glede hudega moralnega nereda istospolnih dejanj, ki so v nasprotju z naravnim zakonom, glej Katekizem katoliške Cerkve, 2357-2359; Kongregacija za nauk vere, Navodilo Persona humana, 29. decembra 1975; Papeški svet za družino, Človeška spolnost, 104.

⁴² Janez Pavel II., Nagovor udeležencem XIV Generalne skupščine Papeškega sveta za družino. Prim. Janez Pavel II., Nagovor - Angelus, 19. junija 1994.

nekatero sodobno iniciativo, je še toliko hujše zlo." Za nameček iniciative za pravno možnost posvojitve otrok v istospolnih zvezah dodajajo temu, kar je bilo rečeno, še večjo nevarnost." »Zveza dveh moških ali dveh žensk ne more oblikovati resnične družine, še manj pa more k temu prispevati pravica posvojitve otrok zunaj družine.«⁴⁵ Opozorila glede družbene presežnosti resnice o zakonski ljubezni, zato tudi poudarjanje, da bi bilo priznavanje in izenačenje zakonske zveze z istospolnimi zvezami velika zmeta, nikakor ne pomeni diskriminacijo teh oseb. Skupni blagor družbe zahteva, da zakonodaja priznava, podpira in varuje zakonsko zvezo kot temelj družine, ki bi bila v nasprotnem primeru oškodovana.⁴⁶

IV. PRAVIČNOST IN DRUŽBENI BLAGOR DRUŽINE

Družina in skupni blagor, ki ga je potrebno braniti v pravičnosti

24. Zakon in družina predstavljata družbeno dobrino najvišjega reda. »Družina izraža vedno novo razsežnost dobrega za ljudi in zato poraja novo odgovornost. Gre za odgovornost za tisto posebno skupno dobro, v katerem je

---

⁴³ Papeški svet za družino, Deklaracija v zvezi z resolucijo Evropskega parlamenta, ki izenačuje izvenzakonske skupnosti, vključno z istospolnimi zvezami z družino, 17. maja 2000.

" »Ni mogoče zanikati, kot to potrjujejo nekateri iniciatorji, da ta predlog zakona, kot primer, predstavlja prvi korak za posvojitvev otrok s strani istospolnih zvez. Bojimo se za prihodnost in obžalujemo, kar se dogaja« (Deklaracija predsednika Francoske škofovske konference, po objavi »Civilnega pakta solidarnosti«, 13. oktobra 1999.

⁴⁵ Janez Pavel II., Nagovor Angelus, 20. februarja 1994.

⁴⁶ Prim. Pripombe Stalne komisije španske škofovske konference (24. junija 1994) ob resoluciji Evropskega parlamenta o enakosti pravic istospolnih oseb, 8. februarja 1994

vkjučeno človekovo dobro: dobro vsakega člana druŹinske skupnosti; brez dvoma »teŹavno dobro« (»bonum arduum«), toda očarljivo.«⁴⁷ Resje, da dejansko vsi zakonci in vse druŹine ne razvijejo vsega moŹnega osebnega in skupnega dobrega." Naloga druŹbe je, da priskoči na pomoč, ko daje na voljo potrebna sredstva, da bi prispevala k razvoju vrednot, ki so druŹini lastne. Dejansko je »potrebno storiti vse, da bo druŹina priznana kot izvirna druŹba in v določenem smislu 'suverena. Njena 'suverenost' je nepogreŹljiva za blago druŹbe.«⁴⁹

Objektivne druŹbene vrednote, ki jih je treba pospeŹevati

25. e tako pojmujeemo zakon in druŹino, sta dobrina za druŹbo, kajti s tem varujeta dragoceno dobrino tudi za sama zakonca. Dejansko »druŹina kot naravna druŹba obstaja pred drŹavo ali katero koli drugo skupnostjo in je deleŹna lastnih pravic, ki so neodtujljive.«⁵⁰ Z ene strani druŹbena razseŹnost zakoncev vsebuje načelo pravne gotovosti; dejstvo, da sta postala zakonca, pripada samemu bitju, ne le njegovemu delovanju, dostojanstvo novega znamenja osebne identitete mora biti stvar priznanja s strani druŹbe, dobrina, ki jo predstavlja za druŹbo, pa je mora biti spoŹtovana kot resnična vrednota.si Jasno je, da ima dober druŹbeni red korist, ko sta zakon in druŹina takŹna, kot morata biti: kot trdna stvarnost.⁵² Poleg tega celovitost medsebojnega darovanja moŹa in Źene, ki vključuje moŹnost očetovstva in materinstva, ter izključujoča in trajna edinost med starŹi in

---

" Janez Pavel II., Pismo druŹinam, 11.

⁴⁸ Prav tam, 14.

⁴⁸ Prav tam, 17.

⁵⁰ Listina pravic druŹine, Pristop - Preambula, D.

⁵¹ Prav tam, Pristop - Preambula (delno) in l. 6.

⁵² Prav tam, Pristop - Preambula, B in 1.

otroki, ki iz tega izhaja, izražajo brezpogojno zaupanje, ki predstavlja moč in bogastvo za vse.⁵³

26. Dostojanstvo človeške osebe zahteva, da je rojena staršem, združenim v zakonski zvezi; iz intimne, celostne, medsebojne in trajne zveze, kakor jo zahtevajo uradne ustanove, in izhaja iz položaja zakoncev. To je dobrina tudi za otroke. Takšen izvor je edini sposoben realno varovati istovetnost otrok ne samo z vidika genetike in biologije, marveč tudi s strani biografije in zgodovine.⁵⁴ Poleg tega družina predstavlja najbolj ugodno človeško in počlovečujoče okolje za sprejem otrok; okolje, ki v največji meri zagotavlja čustveno gotovost, ki zagotavlja edinost in trajnost razvoja družbene integracije in vzgoje. »Povezanost med materjo in spočetim otrokom ter nenadomestljiva vloga očeta zahtevata, da je otrok sprejet v družini, ki mu po svojih močeh zagotavlja prisotnost obeh staršev. Specifičen delež, ki ga starša dajeta (svoji) družini in po njej družbi, je vreden največjega upoštevanja.«⁵⁵ Končno, trajna zveza med zakoncema, očetovstvo in materinstvo, sorodstvo (sinovstvo, bratstvo itd.) odvrta od družbe številne in težke probleme, ki nastajajo, ko se prekinejo vezi med različnimi dejavniki in vsak izmed njih deluje neodvisno od drugih.'

27. Tudi za druge člane družine je zakonska zveza kot družbena stvarnost neka dobrina. V družini, utemeljeni na zakonski zvezi, niso samo novi rodovi sprejeti in se učijo sodelovanja pri skupnih nalogah, marveč imajo tudi starejši rodovi (stari starši) priložnost prispevati k skupnemu bogastvu s posredovanjem svoje izkušnje, s ponovnim občutenjem vrednotenja svoje službe, s potrditvijo polnega oseb-

---

Prav tam, Pristop - Preambula, C in G.

⁵⁴ Janez Pavel II., Pismo družinam, 9-11.

⁵⁵ Janez Pavel II., Nagovor 26. decembra 1999.

⁵⁶ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 21; Isti, Pismo družinam, 13-15.

nega dostojanstva oseb zaradi dejstva, da jih drugi kot take cenijo in spoštujejo, s sodelovanjem v medgeneracijskem pogovoru, ki je pogosto tako plodovit. Dejansko je »družina prostor, kjer se srečujejo mnogi rodovi in si med seboj pomagajo v rasti v človeški modrosti in v združevanju pravic posameznikov z drugimi zahtevami družbenega življenja. «^{5 7} Istočasno morejo osebe v tretji življenjski dobi gledati v prihodnost z zaupanjem in gotovostjo vedoč, da bodo obkroženi in oskrbovani s strani tistih, ki so jih oni dolga leta oskrbovali. V tej zvezi je znano, da so, ko neka družina v resnici izpolni svojo vlogo, starejše osebe v njej deležne takšne pozornosti, ki je ne morejo nadomestiti - vsaj ne pod določeni vidiki - druge ustanove, tuje njihovemu okolju, čeprav usposobljene in opremljene z najbolj sodobnimi tehničnimi pripomočki.'

28. Razmišljamo lahko tudi o dobrinah za celotno družbeno skupnost, ki izhajajo iz zakonskega občestva, ki je temelj zakona in izvor družine. Tako na primer o načelu identifikacije državljanov: najprej načelo primarnega pomena in trdnosti sorodstvenih vezi, ki so osnova primarnih odnosov v družbenem življenju; načelo izmenjave dobrin in kulturnih vrednot; načelo subsidiarnosti: izginotje družine bi dejansko prisililo državo, da stopi na njeno mesto glede nalog, ki so ji po naravi zaupane; načelo gospodarskega pomena, vključno z upravnimi postopki: ko se namreč družina razbije, mora država povečati svoje posege, da bi neposredno rešila vprašanja, ki bi morala ostati del zasebnega življenja in biti v njem tudi rešena, za kar so potrebne visoke dajatve, tako na psihološki kot ekonomski ravni. Poleg tega je potrebno opozoriti, da »je družina veliko več kot zgolj pravna, sociološka ali ekonomska enota, da ustvarja občestvo ljubezni in solidarnosti, sposobna je na edinstven

---

" Listina pravic družine, Pristop - Preambula, F; prim. Apostolsko pismo o družini, 21.

⁵⁸ Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja, 91 in 94.

način vzgajati in posredovati kulturne, etične, družbene, duhovne in verske vrednote, ki so bistvenega pomena za razvoj in dobro njenih članov in družbe.⁵⁹ Končno je, daleč od tega, da bi prispevalo k rasti osebne svobode, propadanje družine razlog, da postanejo njeni člani bolj ranljivi in nemočni pred državno oblastjo, ki s svoje strani potrebuje vedno bolj zapleteno pravno moč, ki jo v resnici siromaši.

Družba in država morata braniti in pospeševati družino, utemeljeno na zakonski skupnosti

29. Na kratko: človeško, družbeno in gmotno podpiranje družine, utemeljene na zakonski zvezi, ter pravno varstvo dejavnikov, ki jo združujejo v njeni enosti, je ne samo dobri na za vsakega izmed članov družine kot posameznika, marveč tudi za njeno podobo ter za uspešno splošno urejanje medsebojnih odnosov, za ravnovesje moči, zagotovilo svobode, vzgojnih interesov, identifikacijo državljanov in razdelitev nalog med razne državne ustanove: »Vloga družine pri graditvi kulture življenja je odločilna in nenadomestljiva.«⁶⁰ Ne smemo pozabiti, daje bila kriza družine v določenih okoljih in pod različnimi vidiki eden izmed razlogov za naraščajoče poseganje države na področja, ki so lastna družini, vendar ni nič manj res, da so pobude zakonodajalca v mnogih drugih okoliščinah in pod drugačnimi vidiki pospeševale in sprožile težave in kdaj tudi razkroj velikega števila zakonov in družin. »Izkušnja raznih kultur v dolgi dobi zgodovine je pokazala družbi, da mora nujno priznavati in varovati družino kot ustanovo ... Družba in na poseben način država ter mednarodne organizacije morajo varovati družino s političnimi, ekonomskimi, socialnimi in pravnimi merili, ki imajo za svojo nalogo

---

⁵⁹ Listina pravic družine, Pristop - Preambula, E. ⁶⁰

⁶⁰ Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja, 92.

krepi enotnost in trdnost družine, da bi mogla izpolniti svojo specifično vlogo. «⁶¹

Danes je bolj kot kdaj koli potrebno, tako za družino kot za celotno družbo, da posvetimo kar največjo skrb vprašanju em, s katerimi se soočata zakon in družina, vedno pa v absolutnem spoštovanju njene svobode. V ta namen je potrebna zakonodaja, ki varuje njune bistvene elemente, brez omejevanja svobode odločanja, zlasti kar zadeva delo žensk, ko je to nezdržljivo z vlogo žene in matere,⁶² »kulturo napredka«, ki preprečuje tistim, ki so sredi življenja, da bi lahko združevali poklicno delo z družinskimi obveznostmi, " odločitev za rojstvo otroka, ki jo morajo zakonci sprejeti v svoji vesti, " obramba trajnega značaja zakona, do katerega imajo zakonci pravico, " versko svobodo in dostojanstvo ter enakost pred zakonom, " načela in svobodne izbire glede vzgoje otrok,⁶⁷ davčna politika in druge uredbe o lastništvu (dedovanje, stanovanje itd.), razprava o zakoniti avtonomiji družine in končno spoštovanje in podpora njenih iniciativ na področju politike, zlasti tiste, ki zadevajo družino." Zato je potrebno na družbeni ravni jasno opredeliti razliko med dejavniki, ki so različni po svoji naravi glede na pravne vidike in na ravni njihovega prispevka k skupnemu blagru, in jih tako tudi obravnavati. »Javne oblasti morajo podpirati institucionalno vrednost zakona; položaj neporočenih dvojic pa ne sme biti postavljen na isto raven kot pravilno sklenjen zakon. «⁶⁹

---

⁶¹ Listina pravic družine, Pristop - Preambula, H-1.

⁶² Prim. Apostolsko pismo o družini, 23-24.

⁶³ Prim. prav tam, 25.

⁶⁴ Prim. Apostolsko pismo o družini, 28-35; Listina pravic družine, čl. 3.

" Prim. Apostolsko pismo o družini, 20; Listina pravic družine, čl. 6.

" Listina pravic družine, čl. 2, b in c; čl. 7.

⁶⁷ Prim. Apostolsko pismo o družini, 36-41; Listina pravic družine, čl. 5; Pismo družinam, 16.

⁶⁸ Prim. Apostolsko pismo o družini, 42-48; Listina pravic družine, čl. 8-12.

⁶⁹ Listina pravic družine, čl. 1, c.

V. KRŠČANSKI ZAKON IN ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI

Krščanski zakon in družbeni pluralizem

30. Cerkev si že nekaj let s prenovljeno vnemo poudarja zaupanje, ki ga dolgujemo človeku, njegovi svobodi, dostojanstvu in vrednotam, prav tako zaupanju v odrešenjsko delovanje Boga v svetu, ki nam pomaga pri premagovanju vsake nepopolnosti. Hkrati izraža svojo veliko skrb zaradi napadov na človeško osebo in njeno dostojanstvo ter nasprotuje nekaterim ideološkim domnevam tako imenovane »postmoderne« kulture, ki zakrivajo vrednote, izhajajoče iz notranjih zahtev resnice o človeku, in ovirajo njihovo uresničevanje v življenju. »Ne gre več za delne ali priložnostne ugovore, marveč se celostno in sistematično postavlja pod vprašaj izročilo npravnega nauka, in sicer na temelju določenih antropoloških in etičnih pojmovanj. Ta pojmovanja imajo sicer svoje korenine v bolj ali manj skritem vplivu miselnih tokov, ki človeško svobodo navsezadnje iztrgajo iz zakoreninjenosti v njejem bistvenem in določujočem odnosu do resnice.«⁷⁰

Ko je svoboda ločena od resnice, tedaj »izginja vsak odnos do splošnih vrednot in do absolutne resnice za vse: socialno življenje je tako kakor v živem pesku v nevarnosti, da ga zanese v popoln relativizem. Vse torej lahko postane konvencionalno, vse je lahko predmet trgovanja, tudi prva izmed temeljnih pravic, pravica do življenja.«⁷¹ To svarilo velja lahko tudi za zakon in družino, ki sta edinstveni izvir in resnično človeški razlog za uresničitev te prvobitne pravice. To se dogaja tedaj, ko se sprejema »razkroj v pojmovanju in izkustvu svobode, ki se ne dojema kot sposobnost za ure-

---

70 Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice, 4.

Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja, 20; prim. prav tam, 19.

sničevanje pravega Božjega načrta o zakonu in družini, marveč bolj kot avtonomna moč samouveljavljanja za lastno, sebično pojmovano ugodje in neredko proti sočloveku.«⁷²

31. Izhajajoč iz istega načela, je krščansko občestvo od svojega začetka živelo krščanski zakon kot dejavno znamenje edinosti Kristusa z njegovo Cerkvijo. Jezus Kristus je povzdignil zakonsko zvezo na raven odrešenjskega dogajanja v novem redu, vzpostavljenem v ekonomiji odrešenja. Drugače povedano: zakonska zveza je zakrament nove zaveze.⁷³ Gre za bistveni vidik za razumevanje vsebine in pomena zakonske zaveze med dvema krščencema. Cerkevno učiteljstvo je s svoje strani jasno izjavilo, da ima »v primerjavi z drugimi zakramenti zakrament zakona nekaj prav posebnega: to je zakrament tiste stvarnosti, ki obstaja že v redu stvarjenja; to je tista zakonska zveza, ki jo je Stvarnik utemeljil 'v začetku'.«⁷⁴

V tako razkristjanjeni družbi, ki se oddaljuje od vrednot resnice o človeški osebi, je potrebno danes vztrajati glede vsebine »zakonske zveze, s katero mož in žena ustanovita celovito življenjsko skupnost, ki je po svoji naravi naravna v blagor zakoncev in roditev ter vzgojo otrok«,⁷⁵ kakršna je bila ustvarjena »od začetka«⁷⁶ v naravnem redu stvarstva. To zahteva resen premislek ne samo s strani vernikov, ki spolnjujejo svoje verske dolžnosti, marveč tudi s strani tistih, ki so danes oddaljeni od verske prakse, tistih, ki niso verni ali pripadajo drugi veroizpovedi; kratko, s strani vsakega človeka, moškega in ženske, člana človeške skupnosti in odgovornega za skupni blagor. Potrebno je spomniti

⁷² Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 6; Isti, Pismo družinam, 13.

⁷³ Tridentinski koncil, Sessio VII. in XXIV

" Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 68.

⁷⁵ Zakonik cerkvenega prava, Ljubljana 1983, kan. 1055, & l.; Katekizem katoliške Cerkve, 1601.

⁷⁶ Prim. CS, 48-49.

na naravo družine, utemeljene na zakonski zvezi, katere značaj ni samo zgodovinski in združevalni, marveč ontološki, presegajoč časovne, krajevne in kulturne spremembe, prav tako tudi razsežnosti pravic, ki iz tega izhajajo.

Proces sekularizacije družine na Zahodu

32. V začetku se je proces sekularizacije zakona kot ustanove dotikal predvsem ali skoraj izključno poroke, to je oblike obhajanja poroke, zlasti v zahodnih deželah s krščansko tradicijo. Kljub temu so se tako v ljudski zavesti kot v pravnih civilnih sistemih ohranjala še nekaj časa osnovna načela glede zakonske zveze, načela, kot je dragocena vrednota nerazveznosti zakonske zveze, zlasti absolutne nerazveznosti zakramentalne zveze med dvema krščenima, sklenjene in izvršene.⁷⁷ Splošna uvedba tega, kar je 2. vatikanski koncil označil kot »kugo ločitev zakona«, v razne zakonodajne sisteme, se izraža v rastočem zamegljevanju družbene zavesti glede vrednosti te velike pridobitve človeštva v času stoletij. Prvotna Cerkev ni hotela sakralizirati ali pokristjaniti rimsko pojmovanje zakonske zveze, marveč se je zadovoljila s tem, da je dala tej ustanovi pomen, ki ga je imela od začetka stvarjenja, kakor je to izrazil Jezus Kristus. Brez dvoma je prvotna Cerkev jasno razumevala, da je naravni značaj zakonske zveze že od vsega začetka zamišljen od Stvarnika kot znamenje Božje ljubezni do izvoljenega ljudstva, po prihodu polnosti časov pa je znamenje Kristusove ljubezni do Cerkve. Dejansko je prva stvar, ki jo je Cerkev, po navdihu evangelija in izrecnem nauku Kristusa, svojega Gospoda, storila, bila v tem, da je zakonsko zvezo privedla k njenim načelom v zavesti, da je »Bog sam začetnik zakona, obdarjenega z različnimi vrednotami in nameni.«⁷⁸ Z druge strani pa se je Cerkev zavedala, da je zakon

---

⁷⁷ Janez Pavel II., Nagovor Rimski Roti, 21. januarja 2000.

⁷⁸ CS, 48.

kot naravna ustanova »največjega pomena za nadaljnji obstoj človeškega rodu, za osebni razvoj posameznih članov družine in za njihovo večno usodo, za dostojanstvo, trdnost, mir in blagor družine sarne in vse človeške družbe.«⁷⁹ Navadno tisti, ki sklepajo zakon, upoštevajoč določene oblike (Cerkve in države, glede na posamezni primer), morejo in želijo skleniti resnični zakon. Težnja po zakonski zvezi je prirojena človeški naravi in iz te odločitve izhajata pravni vidik zakonske pogodbe in rojstvo resnične zakonske zveze.

Družina kot ustanova zakonske ljubezni in druge oblike zvez

33. O naravni stvarnosti zakona Cerkev razpravlja v svojih kanonskih predpisih.^{8°} Cerkveno pravo opisuje v bistvu zakonski status krščenih, bodisi 'in fieri - v trenutku sklepanja zakonske zveze - bodisi kot stalno stanje, v katerega so vpisane zakonske in družinske vezi. V tej zvezi je cerkvena jurisdikcija glede zakonske zveze merodajna in predstavlja resnično varovanje družinskih vrednot. Toda osnovna načela zakonskega stanu v odnosu do zakonske ljubezni in njene zakramentalne narave niso vedno v polnosti spoznani in spoštovani.

34. Kar zadeva prvo trditev, se pogosto govori, da je ljubezen osnova zakona, in da je le-ta občestvo življenja in ljubezni, toda vedno se ne poudarja dovolj dejstvo, da zakonsko zvezo ustvarja ljubezen. S tem se zanemarja razsežnost pravičnosti, ki je lastna zakonski privolitvi. Zakon je ustanova. Neupoštevanje te stvarnosti je pogosto začetek velike nejasnosti glede krščanskega zakona in zunajzakonskih skupnosti. Tudi osebe, živeče v zunajzakonski skupnosti,

---

⁷⁹ CS, 48.

^{8°} Prim. Zakonik cerkvenega prava (1983) in Zakonik kanonov vzhodnih Cerkva (1990).

izjavljajo, da je njihova zveza utemeljena na »ljubezni« (toda pri tem gre za ljubezen, ki jo 2. vatikanski koncil imenuje »svobodna ljubezen« - (*«amore sic dicto libero»*), da tudi oni ustvarjajo občestvo življenja in ljubezni (toda to občestvo je bistveno različno od zakonskega občestva življenja in ljubezni - *communitas vitae et amoris coniugalis*, kar zakonska zveza je).⁸¹

35. Kar pa zadeva osnovna načela glede zakramentalne narave zakonske zveze, je vprašanje bolj zapleteno. Pastirji Cerkve morajo dejansko upoštevati veliko bogastvo milosti, ki izhaja iz zakramentalne narave zakonske zveze, in vpliva, ki ga ima na družinske odnose, utemeljene na zakonski zvezi. Bog je hotel, daje prvotna zakonska zveza, to je zakonska zveza od stvarjenja dalje, nenehno znamenje edinosti Kristusa s Cerkvijo, ki tako postane resnični zakrament nove zaveze. Potrebno je doumeti, da je zakramentalni značaj ni dodan ali je nekaj zunanjega naravi zakonske zveze. Prav nasprotno. Sama zakonska zveza, ki jo je Stvarnik hotel kot nerazvezno, je povzdignjena na raven zakramenta z odrešilnim dejanjem Kristusa, ne da bi bila s tem kakor koli »denaturalizirana« njena stvarnost. Nepoznanje značilnosti tega zakramenta v razmerju do drugih zakramentov je pogosto razlog za nerazumevanje, ki zatemnjuje pojmovanje zakramentalnega zakona. To pojmovanje je posebneга pomena v pripravi na zakon: pohvalna prizadevanja za pripravo zaročencev na obhajanje poroke so nekoristna, če ne bodo dobro razumeli absolutno nerazveznost zakonske zveze, ki jo nameravajo skleniti. Krščeni se ne predstavljajo samo pred Cerkvijo za obhajanje poroke s slovesnimi obredi, marveč sklepajo zakonsko zvezo za vse življenje kot zakrament nove zaveze. Po zakramentu so verniki deležni skrivnosti edinosti Kristusa s Cerkvijo in izražajo njihovo intimno in nerazdružno edinost.'

---

⁸¹ CS, 49.

⁸² Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 68, 84; Isti, Okrožnica Sijaj resnice, 93.

VI. ORIS KRŠČANSKE USMERITVE

Osnovne objave problema »v začetku ni bilo tako«

36. Krščansko občestvo je poklicano, da odgovori na pojav zunajzakonskih skupnosti. Te skupnosti, oropane kakršne koli institucionalne pravne vezi, tako družbene kot cerkvene, so vedno pogostejši pojav, kateremu mora Cerkev posvečati pastoralno pozornost.⁸³ Opirajoč se ne samo na razum, marveč tudi in predvsem na »sijaj resnice«, ki ga prejema od vere, je kristjan sposoben imenovati stvari z njihovim imenom: dobro kot dobro in zlo kot zlo. V sedanjem okolju, prežetem z relativizmom, in neobčutljivem za kakršno koli razlikovanje, tudi bistvenega pomena, med zakonsko vezjo in zunajzakonskimi skupnostmi, je potrebno pokazati veliko modrost in pogumno svobodo, da bi se izognili videzu dvoumnosti ali kompromisov, zavedajoč se, da je »najnevarnejša kriza, ki sploh more prizadeti človeka, zamenjavanje dobrega in zlega, kar onemogoča graditev in ohranitev nramnega reda posameznikov in skupnosti.«⁸⁴ V duhu resnično krščanskega razmišljanja o znamenjih časa in zamegljevanja globoke resnice o človeški ljubezni v srcih mnogih naših sodobnikov, je potrebno vrniti se k izvirom čiste evangeljske vode.

37. »Tedaj so prišli k njemu farizeji in ga skušali. Vprašali so: Ali je dovoljeno možu iz katerega koli vzroka odsloviti ženo? Odgovoril je: Ali niste brali, da je Stvarnik na začetku ustvaril človeka kot moža in ženo ter rekel: Zaradi tega bo mož zapustil očeta in mater inse pridružil svoji ženi in bosta oba eno telo. Tako nista več dva, ampak eno telo.

---

⁸³ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 81.

⁸⁴ Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice, 93.

Kar je torej Bog združil, tega naj človek ne ločuje. Rečejo mu: 'Zakaj je Mojzes zapovedal dati ločitveni list in jo od-sloviti?' Odgovoril jim je: 'Zaradi vaše trdosrčnosti vam je Mojzes dovolil ločiti se od vaših žena, od začetka pa ni bilo tako. Jaz pa vam pravim: kdorkoli se loči od svoje žene, razen če zveza ni bila zakonita, in se oženi z drugo, prešu-štvuje'« (Mt 19, 3-9). Te Gospodove besede so dobro znane, prav tako reakcija učencev: »Če je tako z možem in ženo, se ni dobro ženiti« (Mt 19, 10). Takšna reakcija je vidno prisotna v prevladujoči miselnosti današnjega časa, v miselnosti, ki se je odvrnila od prvotnega načrta Stvarnika." Dovoljenje, ki ga je dal Mojzes, vključuje prisotnost greha, ki prevzema obliko trdosrčnosti (*duritia cordis*). Danes je potrebno, najbrž bolj kot v drugih časih, upoštevati to miselno oviro, to pozabljivost (sklerozo) volje, zakoreninjenost strasti, skrite korenine mnogih dejavnikov slabosti, ki prispevajo k sedanjemu razširjanju zunajzakonskih skupnosti.

Zunajzakonske skupnosti, dejavniki slabosti in zakramentalna milost

38. Zaradi navzočnosti Cerkve in krščanskega zakona je v preteklih obdobjih družbena oblast priznavala zakonsko zvezo v njenem prvotnem stanju, tistem, na katero opozarja Kristus v svojem odgovoru.⁸⁶ Prvotno stanje zakonske zveze je vedno aktualno, kakor je tudi zaradi trdosrčnosti (»*propter duritiam cordis*«) aktualno vprašanje, kako ga

---

Janez Pavel II., Nagovor pri splošni avdienci, 5. septembra 1979. S tem nagovorom je papež začel vrsto katehez, znanih pod imenom »kateheze o človeški ljubezni«.

86 »Kristus ne sprejema pogovora na ravni, na katero ga želijo zavesti njegovi sogovorniki. V nekem smislu ne odobrava tega, kako postavljajo vprašanja. Nikakor ne dovoli, da bi ga potegnili v pravne in kazusitične kontroverze, pač pa se dvakrat sklicuje, kako je bilo 'od začetka'« (Janez Pavel II., Nagovor na splošni avdienci, 5. septembra 1979, v: DC, N. 1771, 806-807).

priznavati in živeti kot intimno resnico, postavljeno v globlino človeškega bitja. Zakonska zveza je naravna ustanova, katere bistvene značilnosti lahko prepoznavamo z razumom onstran raznih kultur.⁸⁷ Tudi to priznavanje resnice glede zakonske zveze je moralnega reda." Toda ne smemo pozabiti, da človeška narava, ranjena z grehom in odrešena v Kristusu, ne prihaja vedno do jasnega spoznanja resnic, ki jih je Bog vpisal v naše srce. Tako morata tudi krščansko sporočilo Cerkev in njenega učiteljstva predstavljati učenje in živo pričevanje v svetu.⁸⁸ V tej zvezi je potrebno poudariti pomembnost milosti, da bi zakonska zveza dosegla svojo pristno polnost.⁸⁹ Prav tako je v pastoralnem razločevanju problematike zunajzakonskih skupnosti potrebno upoštevati človeško slabost ter pomembnost izkušnje in dobre eklesialne kateheze, ki zakonca usmerjajo k življenju iz milosti, k molitvi in zakramentom, zlasti k zakramentu sprave.

39. Med raznimi prvinami, ki so dejavniki krhkosti, je potrebno razločevati tiste, ki so na začetku zunajzakonskih skupnosti. Le-te opredeljuje »svobodna ljubezen«, ki opušča ali izključuje zvezo, lastno in značilno za zakonsko ljubezen. Prav tako je potrebno razlikovati, kot je bilo že

---

⁸⁷ »Ni mogoče tajiti, da človek vedno obstaja v neki posebni kulturi, toda prav tako ni mogoče zanikati, da se človek tudi ne izčrpa v tej vsakokratni kulturi, sicer pa sam razvoj kultur dokazuje, da obstaja v človeku nekaj, kar presega vse kulture. Ta 'nekaj' je prav človeška narava: prav ta narava je merilo kulture in pogoj za to, da človek ne postane jetnik nobene od svojih kultur, marveč potrjuje svoje osebno dostojanstvo s tem, da živi v skladu z globoko resnico svojega bitja« (Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice, 53).

⁸⁸ Naravni zakon »ni nič drugega, kot luč razuma, ki jo je Bog postavil v človeka. Zahvaljujoč njej spoznavamo to, kar moramo storiti in to, česar se moramo izogibati. Bog je postavil to luč in ta zakon v stvarstvo« (Sv. Tomaž Akvinski, Summa Theologiae, 111, q. 93, a. 3, ad 2 m. Prim. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice, 35-53).

⁸⁹ Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice, 62-64.

⁹⁰ Po zakramentalni milosti si zakonca »med seboj pomagata pri doseganju svetosti v zakonskem življenju, pri sprejemanju in vzgajanju otrok« (C, 11; prim. Katekizem katoliške Cerkev, 1641-1642).

omenjeno, zunajzakonske skupnosti, v katerih se nekateri nahajajo zaradi težkih razmer, in med temi, ki so kot takšne hotene »kot ravnanje iz preziranja, nasprotovanja ali zanikanja družbe, družine kot ustanove, družbeno-političnega sistema, ali pa iščejo le naslado.«⁹¹ Končno je potrebno imeti pred očmi tudi tiste, ki so prisiljeni v zunajzakonske skupnosti »zaradi nevednosti in skrajne revščine, včasih resnično krivičnih razmer ali zaradi neke duševne nezrelosti, ki jih navdaja z negotovostjo in strahom pred trajno in dokončno zvezo.«⁹²

Iz tega sledi, da morajo etično presojanje, pastoralno delovanje in prizadevanje kristjana v političnem življenju upoštevati mnogovrstnost položajev, ki jih pokriva splošni izraz »zunajzakonske skupnosti«, kakor smo jih opisali.⁹³ Kakršni koli so že vzroki, takšne zveze »postavljajo težka pastoralna vprašanja in sicer zaradi resnih posledic, ki jih povzročijo v religioznem in moralnem pogledu (izguba verskega pomena zakonske zveze v luči zaveze Boga z njegovim ljudstvom; odsotnost zakramentalne milosti; hudo pohujšanje), pa tudi na družbeni ravni (razkroj pojmovanja družine; oslabitev čuta za zvestobo tudi v razmerju do družbe; možnost psiholoških travm pri otrocih; uveljavitev egoizma).«⁹⁴ To je razlog, da je Cerkev zelo pozorna na širjenje pojava zunajzakonskih skupnosti, zlasti na moralni in pastoralni vidik tega problema.

Pričevanje krščanskega zakona

40. Pobude, ki so se pričele v mnogih deželah s krščansko tradicijo, da bi uveljavili zakonodajo naklonjeno zunajzakonskim skupnostim, so povzročila velike skrbi

---

⁹¹ Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 81.

" Prav tam, 81.

⁹³ Prim. opombe št. 4-8.

⁹⁴ Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 81.

duhovnikom in vernikom. Pogosto se zdi, kot da ne bi vedeli, kakšen odgovor naj damo na ta pojav, ali bi bil naš odgovor le obrambnega značaja, s čimer bi tvegali vtis, da Cerkev želi le ohraniti nekdanje stanje (status quo), kot da bi bila družina, utemeljena na zakonski zvezi, kulturni model Cerkev («tradicionalni» model), ki ga želimo ohraniti kljub velikim spremembam našega časa.

Takšna situacija zahteva poglobitev pozitivnih vidikov zakonske ljubezni, da bi lahko še enkrat inkulturirali evangelj sko resnico v naš čas po zgledu prvih kristjanov. Ta nova evangelizacija družine se obrača predvsem h krščanskim družinam, ki so tako objekt kot tudi subjekt evangelizacije, ko prinašajo »veselo oznanilo« »bratske ljubezni«⁹⁵ ne samo v besedi, marveč tudi in predvsem s krščanskim pričevanjem. Nujno je ponovno odkriti družbeno vrednost tega čudeža, ki se imenuje zakonska ljubezen, kajti pojav zunajzakonskih skupnosti ni brez ideoloških dejavnikov, ki to vrednoto zakrivajo in so nastali iz zgrešenega pojmovanja človeške spolnosti in odnosov med moškim in žensko. Iz tega izhaja za krščanske družine prvobitna pomembnost življenja iz milosti v Kristusu: »Tudi krščanska družina je vključena v Cerkev kot duhovniško ljudstvo. Po zakramentu zakona, v katerem je zakoreninjena in iz katerega dobiva svojo moč, jo Gospod Jezus nenehno oživlja, kliče in obvezuje k pogovoru z Bogom, k pogovoru, ki se uresničuje v zakramentalnem življenju, v darovanju lastnega bivanja in v molitvi. To je duhovniško poslanstvo, ki ga krščanska družina v najgloblji povezanosti s celotno Cerkvijo more in mora izvrševati v vsakdanjosti zakonskega in družinskega življenja; tako je poklicana, da posvečuje sama sebe, pa tudi cerkveno skupnost in svet.«¹

41. S svojo navzočnostjo v različnih družbenih okoljih predstavlja krščanski zakon privilegirano sredstvo, kako konkretno pokazati današnjemu človeku (deloma prizade-

---

⁹⁵ Janez Pavel H., Pismo družinam, 20.

⁹⁶ Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 55.

tem zaradi subjektivizma, izčrpanem v praznem iskanju »svobodne ljubezni«, ki se po vrsti fragmentarnih poizkusov zoperstavlja resnični zakonski ljubezni), da obstaja možnost, da človek najde samega sebe ter mu pomaga razumeti realnost osebne subjektivitete, ki je v polnosti uresničena v zakonski zvezi v Jezusu Kristusu. Ta oblika nasprotja s stvarnostjo je edini možni način, ki je sposoben v srcu prebuditi domotožje po domovini, o kateri vsak človek čuva neizbrisen spomin. Razočaranim možem in ženam, ki se cinično sprašujejo: »Ali more priti kaj dobrega iz človeškega srca?« je potrebno odgovoriti: »Pridite in pogledajte naš zakon, našo družino«. Stvarno pričevanje, s katerim krščansko občestvo po Božji milosti postaja znamenje Božjega usmiljenja do človeka, more predstavljati odločujoče izhodišče. Sicer pa se v vseh okoljih ugotavlja, koliko more biti vpliv krščanskih vernikov dejaven in pozitiven. S svojo zavestno izbiro vere in življenja po veri so med svojimi sodobniki kot kvas v testu, kot luč, ki sveti v temi. Pastoralna skrb v pripravi na zakon in družino ter skrb v spremljanju zakonskega in družinskega življenja je bistvenega pomena za življenje Cerkev in sveta.⁹⁷

Ustrezna priprava na zakon

42. Cerkevno učiteljstvo je pogosto poudarjalo, zlasti po 2. vatikanskem koncilu, pomembnost in nenadomestljivost priprave na zakon znotraj rednega pastoralnega dela. Takšna priprava se ne sme omejevati zgolj na preprosto informacijo o tem, kaj pomeni zakonska zveza za Cerkev, marveč mora biti resnična pot (itinerarij) oblikovanja oseb, pomoč pri rasti v veri in v krepostih. Papeški svet za družino je obravnaval ta pomembni vidik cerkvene pastorale v dokumentih »Človeška spolnost. Resnica in pomen« (8. decembra 1985) ter v »Pripravi na zakon« (13. maja 1996),

---

⁹⁷ Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini, 66.

pri čemer je poudarjal osnovni značaj (pomen) priprave na zakon ter vsebino te priprave.

43. »Priprava na zakon, na zakonsko in družinsko življenje je izredno pomembna za blagor Cerkve. Zakrament svetega zakona ima dejansko velik pomen za celotno krščansko občestvo, v prvi vrsti za sama zakonca. Njuna odločitev je takšne narave, da ne sme biti podvržena improvizaciji ali prenagljeni izbiri. Nekdaj je priprava na zakon lahko računala na podporo družbe, ki je priznavala vrednote in dobrine zakona. Cerkev je brez ovir in negotovosti branila svetost zakona, zavedajoč se, da je zakrament zakona kot življenjska celica Božjega ljudstva deležen eklezialne gotovosti. Podpora cerkvenih občeŝtev je bila, vsaj kar zadeva poglobljeno evangelizirana občestva, gotova, enotna in trdna. Na splošno so bile zelo redke ločitve zakoncev in neuspeli zakoni, razveza pa je veljala za »družbeno kugo« (prim. Pastoralno konstitucijo o Cerkvi v sedanjem svetu, 47). Danes pa smo, nasprotno, v mnogih primerih priče vedno večjemu propadanju družine in določenemu izničenju vrednot zakona. V mnogih, zlasti gospodarsko razvitih narodih, se je zmanjšalo število porok. Zakon se sklepa v vedno poznejši dobi, narašča število ločitev in razvez celo v prvih letih skupnega življenja. Vse to neizogibno prinaša neštetokrat izražen pastoralni nemir in tisočkrat ponovljeno vprašanje: ali so tisti, ki se poročajo, dejansko pripravljene na zakon? Vprašanje priprave na zakrament zakona in na zakonsko življenje, ki temu sledi, je predvsem pomembna pastoralna naloga, ki je v korist samih zakoncev, celotnega krščanskega občestva in družbe. Zato povsod raste zanimanje za ta vprašanja in se množijo pobude, da bi pripravili primerne in ustrezne odgovore glede priprave na zakrament zakona. 98

---

⁹⁸ Papeški svet za družino, Priprava na zakon, Cerkevni dokumenti 71, Ljubljana 1997, 1.

44. V našem času problem ni več v tern kot v preteklih časih, da mladi stopajo v zakon nezadostno pripravljene. Pod vplivom pesimistične in destruktivne antropološke vizije, ki uničuje človekovo subjektiviteto, mnogi med njimi celo dvomijo, da bi bilo mogoče v zakonu uresničiti dejansko darovanje, ki ustvarja zvesto, plodno in nepreklicno zvezo. Takšni pogledi vodijo lahko do zavračanja zakonske zveze kot ustanove, ki jo pojmujejo kot neuresničljivo stvarnost, ker so jo sposobne skleniti samo osebe, ki so se na to skrbno pripravile. Zato naglašamo pomembnost krščanske vzgoje, ki gradi na pravilnem in stvarnem pojmovanju svobode v odnosu do zakonske zveze, ki je sposobna odkrivati dobro zakonskega daru in se usmeriti k njej.

Družinska kateheza

45. V tem smislu je kot preventivna dejavnost pomembna družinska kateheza. Prav tako ima nenadomestljiv pomen pričevanje krščanskih družin tako v odnosu do lastnih otrok kot tudi do družbe, v kateri živijo. Niso le pastirji tisti, ki branijo družino; tudi družine same morajo zahtevati spoštovanje njihovih pravic in njihove identitete. Kateheze o družini zavzemajo danes prvenstveno mesto v družinski pastoralni. V njej se obravnava družinska stvarnost na globalen, celovit in sistematičen način ter jo v luči Božje besede, kakor jo razlaga cerkveno učiteljstvo, postavlja pred načela vere. Katehetski proces opravljajo zakoniti in usposobljeni pastirji, ki pomagajo pri poglobitvi odrešenjske resnice o človeku. Potrebno si je prizadevati, da bi pokazali razumnost in verodostojnost evangelija v odnosu do zakona in družine, s tem da bi preoblikovali vzgojni sistem Cerkve.⁹⁹ Z vidika zdrave antropologije razlaga zakona in družine ne neha prebujati čudenja, tudi pri kristjanih, ki odkrivajo, da ne gre samo za vprašanje vere. V tej razlagi

---

⁹⁹ Prim. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum, 97.

najdejo razloge za utrditev svoje vere in delovanja ter tako predstavijo osebno pričevanje življenja in uresničevanje specifično laiškega apostolskega poslanstva.

Sredstva obveščanja

45. V naših dneh kriza družinskih vrednot in pojmovanj a družine v ureditvi držav in v sredstvih posredovanja kulture, kot so tisk, televizija, internet, kino itd., zahtevajo prenovljeni napor, da bi zagotovili navzočnost družinskih vrednot v sredstvih obveščanja. Pomislimo, na primer, na velik vpliv, ki ga imajo mediji pri izgubi družbenega čuta v presojanju zakonske nezvestobe (prešuštva), razporoke in tudi do zunajzakonskih skupnosti, prav tako do škodljive deformacije »vrednot« (ali bolj »anti-vrednot«), ki jih pogosto predstavljajo kot normalne vrednote življenja. Prav tako je potrebno upoštevati, da v nekaterih primerih, kljub hvalvrednemu deležu dejavnih kristjanov, ki sodelujejo v sredstvih obveščanja, na primer nekateri programi in televizijske serije, ne samo da ne prispevajo k verskemu oblikovanju, marveč pospešujejo dezinformacijo in širjenje verske nevednosti. Čeprav ti dejavniki niso osnovni elementi uveljavitve neke kulture, njihov vpliv ni zanemarljiv, zato morajo biti vključeni med družbene dejavnike, ki jih je potrebno upoštevati v pastoralni, ki jo oblikujejo realistična merila.

Družbena dejavnost

47. Za mnoge naše sodobnike, katerih osebna subjektiviteta je bila na neki način porušena z raznimi ideologijami, je zakonska zveza skoraj nekaj nepojmljivega. Stvarnost zakonske zveze za te osebe nima nobenega pomena. Kako naj pastoralna Cerkva postane tudi za te ljudi odrešenjski dogodek? Na tem področju je politično in zakonodajno de-

lovanje katoličanov, ki so odgovorni v teh okoljih, odločilnega pomena. Zakonodaje predstavljajo in določajo etično ravnanje ljudi zelo na široko. Glede tega je posebno pomembno opozoriti, da je potrebno prerasti skušnjavo indiferentnosti na področju politike in zakonodaje ter vztrajati v tem, da damo javno pričevanje glede dostojanstva človeške osebe. Izenačevanje zunajzakonskih skupnosti z družino pomeni, kot je bilo rečeno, spremembo reda, ki je v skupni blagor družbe, in prinaša razvrednotenje zakona kot ustanove, utemeljene na zakonski zvezi. To je zlo za posameznika, družino in družbo. To, kar je »politična možnost« ter njen časovni razvoj, ne sme izničiti osnovnih načel resnice o človeški osebi. Te resnice morajo navdihovati ravnanja, konkretne pobude in programe za prihodnost.^{1°} Koristno bi bilo znova postaviti pod vprašaj »dogmo« o nerazdružni povezanosti med demokracijo in etičnim relativizmom, na kateri je utemeljeno veliko število zakonskih predlogov, ki želijo izenačevati zunajzakonske skupnosti z družino.

48. Vprašanje zunajzakonskih skupnosti je velik izziv za kristjane, ki morajo biti sposobni pokazati razumski vidik vere ter globoko razumsko opravičljivost evangelija o zakonu in družini. Vsako oznanilo tega evangelija, ki ne bi bilo sposobno odgovoriti na ta izziv racionalnosti (ki ga razumemo kot pravilen dogovor med naravnim hrepenenjem - »desiderium naturale« - človeka in evangelijem, ki ga označja Cerkev), bi bilo neučinkovito. To je razlog, zakaj je treba, danes bolj kot kdaj koli, pokazati notranjo verodostojnost resnice o človeku, ki je osnova ustanove zakonske ljubezni. Za razliko od ostalih zakramentov, pripada zakrament zakona tudi ekonomiji stvarjenja in se vpisuje v naravno dinamiko človeškega rodu. Poleg tega je potrebno prizadevno razmišljati glede temeljnih osnov in bistvenih načel, ki navdihujejo vzgojne pobude v raznih okoljih in ustanovah. Vprašanje je, kakšna je filozofija vzgojnih ustanov da-

---

Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja, 73.

nes v Cerkvi, kako prenesti načela, ki so osnovna in nujna jedra za obstoj družbe, v ustrezno vzgojo za zakon in družino?

Pozornost in pastoralno približevanje

49. Razumevajoče ravnanje v odnosu do življenjske problematike in do izbire oseb, ki živijo v zunajzakonskih skupnostih, je legitimno, v nekaterih primerih je tudi dolžnost. Nekatere podobne situacije pa morajo v nas prebuditi sočustvovanje. S tem spoštovanje človekovega dostojanstva ni vprašljivo. Toda razumevanje človeka glede na okoliščine in spoštovanje oseb ne pomeni opravičevanja. V teh okoliščinah je potrebno predvsem naglasiti, da je resnica za človeka v bistvu dobrina in dejavnik resnične svobode. Zavzemanje za resnico ni napad, marveč je nasprotno oblika ljubezni. Kajti, »odlična oblika ljubezni do duš je, da v ničemer ne okrnemo zveličavnega Kristusovega nauka«,¹⁰¹ pod pogojem, da to »vernost spremlja strpnost in ljubezen, za kar je dal Gospod sam zgled s svojim ravnanjem z ljudmi«.¹⁰² Prav tako si morajo kristjani prizadevati, da bi razumeli osebne, družbene, kulturne in ideološke vzroke za širjenje zunajzakonskih skupnosti. Potrebno je spomniti, da modra in diskretna pastorala more v določenih primerih prispevati k »institucionalni« reabilitaciji takšnih skupnosti. Osebe, ki se nahajajo v takšni situaciji, moramo obravnavati glede na posamezni primer in na preudaren način, v okviru redne pastorale cerkvenega občestva, s pozornostjo do njihovih problemov in težav, ki iz tega izhajajo, v potrpežljivem dialogu in konkretni pomoči, zlasti v odnosu do otrok. Tudi na tem področje pastorale ima preventiva prvenstveno mesto.

---

¹⁰¹ Pavel VI., Okrožnica o posredovanju človeškega življenja, Ljubljana 1968, 29.

¹⁰² Prav tam, 29.

SKLEP

50. Kljub nekaterim izjemam tu in tam je modrost narodov dolga stoletja bitno priznavala obstoj ter osnovno in nezamenljivo poslanstvo družine, utemeljene na zakonski zvezi. Družina je nujna in nenadomestljiva dobrina za vso družbo. Družina mora biti v pravu priznana, varovana in pospeševana s strani celotne družbe. Kajti celotna družba trpi škodo, kadar je na en ali drug način napadena ta dragocena in nujna dobrina človeštva. Družina ne more ostati neprizadeta ob družbenem pojavu zunajzakonskih skupnosti in razvrednotenju zakonske ljubezni, ki jo prinaša. Neposredna in preprosta odstranitev tega problema v duhu zgrešene rešitve priznanja zunajzakonskih skupnosti, ki jih v javnosti postavlja na isto raven z družino, utemeljeno na zakonski zvezi, ali jih celo z njo izenačuje, ne predstavlja samo velike škode za družino (s tem, ko napadajo družino, nujno naravno ustanovo, ki bi danes, nasprotno, potrebovala še več pomoči s strani resnično družinskih politik). Takšna rešitev kaže tudi veliko nepoznavanje glede antropološke resnice o človeški ljubezni med možem in ženo in vidika, s katerim je nerazdružno povezana, da gre za družino kot trdno enoto, odprto za življenje. To nepoznavanje je še toliko hujše, kadar ne upoštevamo bistvene in zelo globoke razlike, ki obstaja med zakonsko ljubeznijo, izhajajočo iz zakonske zveze kot ustanove, in istospolnimi odnosi. V tem pogledu je »neobčutljivost« državnne administracije zelo podobna apatiji do življenja in smrti družbe, do vizije njene prihodnosti ali njenega izničenja. V pomanjkanju primer nih meril ta »nevtralnost« tvega prodor hudega poslabšanja družbenega telesa in vzgoje rodov v prihodnosti.

Nezadostno vrednotenje zakonske ljubezni in njene notranje odprtosti za življenje, hkrati z nestanovitnostjo, ki jo vnaša v družinsko življenje, je družbeni pojav, ki zahteva

ustrezno razlikovanje s strani vseh tistih, ki se čutijo odgovorne za blagor družine, zlasti kristjanov. Gre predvsem za to, da prepoznavamo resnične razloge (ideološke in ekonomske) za takšno stanje, da se ne uklonimo demagoškim zahtevam nasilnih skupin, ki ne upoštevajo skupnega blagra družbe. Sledeč Jezusu Kristusu katoliška Cerkev prepoznava v družini in v zakonski ljubezni dar občestva usmiljenega Boga s človeštvom, dragoceni dar svetosti in milosti, ki sveti sredi sveta. Zato Cerkev poziva vse, ki se zavzemajo za človeka, naj združijo svoje napore v smislu pospeševanja družine in njenega intimnega izvira življenja, ki je zakonska zveza.

KRATICE

Drugi vatikanski cerkveni zbor (1962-1965):

- AA - LA Apostolicam actuositatem - Odlok o laiškem apostolatatu (1964).
DV BR Dei Verbum - Konstitucija o božjem razodetju (1964).
GS - CS Gaudium et spes - Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu (1965).
LG - C Lumen gentium - Dogmatična konstitucija o Cerkvi (1964).

Drugi dokumenti:

- CA OS Janez Pavel II., Okrožnica Centesimus annus - Ob stoletnici, Cerkveni dokumenti 45, Ljubljana 1981.
CDF-LPD Carta dei diritti di familia - Listina pravic družine, v: Navodilo o daru življenja, Cerkveni dokumenti 36, Ljubljana 1987.
CIC-ZCP Codex iuris canonici - Zakonik cerkvenega prava, Ljubljana 1984
DC Documentation catholique (Paris)
EV - EŽ Janez Pavel II., Okrožnica Evangelium vitae - Evangelij življenja, Cerkveni Dokumenti 60, Ljubljana 1995.
FC - OD Janez Pavel II., Apostolsko pismo Familiaris consortio - O družini, Cerkveni Dokumenti 16, Ljubljana 1981.
FR VR Janez Pavel II., Okrožnica Fides et ratio - Vera in razum, Cerkveni dokumenti 80, Ljubljana 1999.
HV PČŽ Pavel VI., Okrožnica Humanae vitae - O posredovanju človeškega življenja, Ljubljana 1968.
GS PD Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gratissimam sane - Pismo družinam, Cerkveni dokumenti 54, Ljubljana 1994.
KKC Katekizem katoliške Cerkve, Ljubljana 1993.
PSM - PZ Papeški svet za družino, Preparazione al sacramento del matrimonio - Priprava na zakon, Cerkveni dokumenti 71, Ljubljana 1997.
SU - ČS Sessualita umana - Človeška spolnost. Resnica in pomen, Cerkveni dokumenti 66, Ljubljana 1996.
VS - SR Janez Pavel II., Okrožnica Veritatis splendor - Sijaj resnice, Cerkveni dokumenti 52, Ljubljana 1994.

KAZALO

Rafko Valenčič, ZAKON IN DRUŽINA - POT CERKVE IN DRUŽBE.....	5
---	---

Papeški svet za družino ZAKON, DRUŽINA IN ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI

Predstavitev.....	15
-------------------	----

UVOD.....	17
-----------	----

I. ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI.....	18
---------------------------------	----

Družbeni vidik zunajzakonskih skupnosti.....	18
--	----

Značilnosti zunajzakonskih skupnosti.....	19
---	----

Osebnostni razlogi in kulturni dejavniki.....	22
---	----

II. DRUŽINA UTEMELJENA NA ZAKONSKI ZVEZI IN ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI.....	26
---	----

Družina, življenje in zunajzakonske skupnosti.....	26
--	----

Zunajzakonske skupnosti in zakonska pogodba.....	28
--	----

III. ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI V DRUŽBENI STVARNOSTI.....	31
--	----

Socialna in politična razsežnost izenačevanja.....	31
--	----

Priznanje in izenačevanje zunajzakonskih skupnosti in diskriminacija zakonske zveze.....	32
---	----

Antropološki temelji razlike med zakonsko zvezo in zunajzakonskimi skupnostmi.....	36
---	----

Velike težave, ki jih predstavlja primerjave zakonske zveze z istospolnimi odnosi	40
--	----

IV. PRAVIČNOST IN DRUŽBENI BLAGOR DRUŽIN.....	41
---	----

Družina in skupni blagor, ki ga je potrebno braniti v pravičnosti	41
--	----

Objektivne družbene vrednote, ki jih je treba pospeševati.....	42
Družba in država morata braniti in pospeševati družino.....	45
V. KRŠČANSKI ZAKON	
IN ZUNAJZAKONSKE SKUPNOSTI.....	47
Krščanski zakon in družbeni pluralizem.....	47
Proces sekularizacije družine na Zahodu.....	49
Družina kot ustanova zakonske ljubezni in druge oblike zvez	50
VI. ORIS ZA KRŠČANSKE USMERITVE.....	
Osnovne objave problema »v začetku ni bilo tako«.....	52
Zunajzakonske skupnosti, dejavniki slabosti in zakramentalna milost	53
Pričevanje krščanskega zakona	55
Ustrezna priprava na zakon	57
Družinska kateheza	59
Sredstva obveščanja	60
Družbena dejavnost	60
Pozornost in pastoralno približevanje	62
SKLEP.....	63
Kratice	65
Kazalo.....	67

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

1. Papeški govori v Mehiki. Poslanica škofov iz Pueble (1979)
2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
3. Papež Janez Pavel II., Na Poljskem (1979)
4. Veselje in veličina življenja (1980)
5. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katezezi (1980)
6. Janez Pavel II., Na Irskem in v ZDA (1980)
7. Janez Pavel II., Afriški govori (1980)
8. Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
9. Janez Pavel II., Sveti Benedikt (1981)
10. Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
11. Janez Pavel II., V ZR Nemčiji (1981)
12. Janez Pavel II., Na daljnem Vzhodu (1981)
13. Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
14. Mednarodno leto prizadetih (1982)
15. Redovniki v Cerkvi (1982)
16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
17. Janez Pavel II., Sveto leto odrešenja (1983)
18. Duhovni poklici (1983)
19. Nemški in francoski škofje o miru (1984)
20. Janez Pavel II., V Avstriji (1984)
21. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju (1984)
22. Smernice za vzgojo človeške ljubezni (1984)
23. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o redovništvu (1984)
24. Navodilo o teologiji osvoboditve (1984)
25. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
26. Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (1985)
27. Janez Pavel II., Okrožnica apostola Slovanov (1985)
28. Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
29. VI. simpozij evropskih škofov (1986)
30. Škofovska sinoda: 20 let koncila (1986)
31. Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi (1986)
32. Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
33. Kristološka vprašanja (1987)
34. Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
35. Ekleziološka vprašanja (1987)
36. Navodilo o daru življenja (1987)
37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
38. Tisoč let krščanstva v Rusiji (1988)
39. Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
40. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989)
41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
42. Mir v pravičnosti (1989)
43. Škofje ZDA - Papeški svet: AIDS (1990)
44. O meditaciji: Študij cerkvenih očetov (1990)

45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo (1991)
47. MSK: Kateheza odraslih v krščanski skupnosti (1991)
48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
49. Škofovska sinoda o Evropi: Katoličani v Evropi (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje: Na pragu novih časov (1992)
51. Mednarodna teološka komisija: Eshatološka vprašanja (1993)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
53. Ekumenski pravilnik (1994)
54. Janez Pavel II., Pismo družinam (1994)
55. Carlo Maria Martini, Cerkev in javna glasila (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
59. Cerkev in kultura (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri SŠK, Izjave (1995)
62. Mednarodno leto žensk (1996)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
65. Janez Pavel II., Posinodalna apost. spodbuda Posvečeno življenje (1996)
66. Papeški svet za družino, Človeška spolnost - resnica in pomen (1996)
67. Janez Pavel II., Govor na 50. generalni skupščini OZN (1996)
68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda (1996)
69. Papeški odbor za medn. evhar. kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, Zakrament sprave (1997)
71. Papeški svet za družino, Priprava na zakon (1997)
72. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika oglaševanja (1997)
73. CEI, Direktorij družinske pastorale za Cerkev v Italiji (1997)
74. Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (1998)
75. Splošni pravilnik za katehezo (1998)
76. Novi duhovni poklici za novo Evropo (1998)
77. Spominjamo se: Premišljevanje o holokavstu (1998)
78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan (1998)
79. Janez Pavel II., Skrivnost učlovečenja (1999)
80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum (1999)
81. CEI, Načrtovanje novih cerkva in Preureditev cerkva (1999)
82. Janez Pavel II., Pismo umetnikom (1999)
83. Papeški svet za laike, Dostojanstvo starejših ljudi (1999)
84. Janez Pavel II., Pismo starejšim (1999)
85. Papeški svet za kulturo. Za pastoralo kulture (2000)
86. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik za tretje tisočletje (2000)
87. Papeška bilična komisija, Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi (2000)
88. Papeški svet za past. zdravstvenih delavcev, Listina zdravstvenih delavcev (2000)
89. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika v družbenem obveščanju (2000)
90. Izjava socialne komisije francoskih škofov, Rehabilitirati politiko (2001)

91. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja (2001)
92. Kongregacija za nauk vere. Navodilo o molitvi za ozdravljenje
93. Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti (2001)

DRUŽINA

9 789612 223724